

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2019. gada 16. maijā
lietā Nr. 2018-17-03

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 9. punktu, kā arī 19.¹ un 28.¹ pantu, rakstveida procesā 2019. gada 16. aprīlī tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Rīgas domes 2006. gada 7. februāra saistošo noteikumu Nr. 38 “Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” 459. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam”.

Konstatējošā daļa

1. Rīgas dome 2006. gada 7. februārī pieņēma lēmumu Nr. 832 “Par Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojuma apstiprināšanu”, bet Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojuma (turpmāk arī – Vēsturiskā centra plānojums) grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi tika izdoti kā Rīgas domes saistošie noteikumi Nr. 38 “Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr. 38), un tie stājās spēkā 2006. gada 18. februārī.

Saistošo noteikumu Nr. 38 7.1.9.2. punkts noteica: “Aizliegts ierīkot spēļu zāli zemesgabalos JC, JC1, JC2, JC3 un JC4, izņemot četru un piecu zvaigžņu viesnīcās.”

Ar Rīgas domes 2013. gada 18. jūnija lēmumu Nr. 6331 “Par Rīgas domes 20.12.2005. saistošo noteikumu Nr. 34 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” un Rīgas domes 07.02.2006. saistošo noteikumu Nr. 38 “Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” grozījumu apstiprināšanu un pašvaldības saistošo noteikumu izdošanu” tika pieņemti saistošie noteikumi Nr. 220, ar kuriem Saistošie noteikumi Nr. 38 tika izteikti šobrīd spēkā esošajā redakcijā. Atbilstoši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 2013. gada 22. septembra vēstulei Nr. 15.18-le/8819 Saistošie noteikumi Nr. 38 jaunajā redakcijā īstenojami kopš 2013. gada 23. septembra.

Šobrīd Saistošo noteikumu Nr. 38 459. punkts (turpmāk – apstrīdētā norma) nosaka: “Aizliegts ierīkot spēļu zāli JC, JC1, JC2, JC3 un JC4 teritorijās, izņemot četru un piecu zvaigžņu viesnīcas.”

2. Pieteikuma iesniedzēja – Administratīvā rajona tiesa (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) – nolēmusi apturēt tiesvedību lietā Nr. A420327717, kas ierosināta pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību “ALFOR” (turpmāk – SIA “ALFOR”) pieteikuma, un vērsusies Satversmes tiesā ar pieteikumu, kurā lūgts izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Pieteikumā norādīts, ka 2006. gada 3. februārī Rīgas dome sabiedrībai ar ierobežotu atbildību “Spēļu nams” (vēlāk tā reorganizēta un pievienota SIA “ALFOR”) piešķīrusi atļauju Nr. ICR-06-3-apa atvērt spēļu zāli Brīvības ielā 48/50, Rīgā. Savukārt ar 2017. gada 18. oktobra lēmumu Nr. 269 (prot. Nr. 10, 10. §) Rīgas dome izsniegto atļauju atcēlusi, šo lēmumu pamatojot citstarp ar apstrīdēto normu.

Apstrīdētā norma būtiski ierobežojot Satversmes 105. pantā noteiktās SIA “ALFOR” tiesības uz īpašumu, jo faktiski aizliedzot tai turpināt savu komercdarbību un gūt no tās labumu. Privātpersonu uzņēmējdarbības veicināšana ekonomiski un sociāli visaktīvākajā Rīgas pilsētas teritorijā esot valsts un pašvaldības interesēs. Tomēr konkrētajā gadījumā, ņemot vērā Rīgas vēsturiskā centra (turpmāk arī – Vēsturiskais centrs) un tā aizsardzības zonas īpašo raksturu un kultūrvēsturisko vērtību, esot jānoskaidro, vai ir samērīga atļaujas atcelšana, ņemot vērā vienīgi spēļu zāles atrašanos Vēsturiskā centra teritorijā un nevērtējot konkrētās vietas apstākļus.

Pieteikumā atzīts, ka apstrīdētās normas leģitīmais mērķis ir aizsargāt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas iedzīvotājiem Satversmes 115. pantā

noteiktās tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Viens no būtiskiem Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likuma (turpmāk – Vēsturiskā centra aizsardzības likums) mērķiem esot Vēsturiskā centra kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana un aizsargāšana tieši no arhitektoniskās un pilsētplānošanas viedokļa, taču bez ievērības neesot atstājams arī cits šā likuma mērķis – nodrošināt minētās teritorijas kvalitatīvu attīstību un noteikt prasības tās plānojuma izstrādei.

Pašvaldībai esot tiesības noteikt teritorijas plānojumā dažādus īpašuma tiesību aprobežojumus saskaņā ar teritorijas plānojumā paredzētajiem teritorijas attīstības virzieniem un sabiedrības vairākuma vēlmēm attiecībā uz teritorijas turpmāko attīstību. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu un apstrīdētā norma ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai. Lai izvērtētu, vai apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi, esot nepieciešams pārbaudīt, vai tiek nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp SIA “ALFOR” un Vēsturiskā centra iedzīvotāju interesēm.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētās normas leģitīmo mērķi iespējams vienlīdz efektīvi sasniegt, Rīgas domei izmantojot Azartspēļu un izložu likuma (turpmāk – Azartspēļu likums) 42. panta trešajā un sestajā daļā paredzētās tiesības un katrā gadījumā izvērtējot konkrētos apstākļus. Rīgas dome neesot meklējusi risinājumu Vēsturiskā centra iedzīvotāju tiesību aizsargāšanai ar tādiem līdzekļiem, kas mazāk aizskartu personas tiesības uz īpašumu.

No Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk – EST) judikatūras izrietot tas, ka dalībvalstu noteiktajiem ierobežojumiem ir jāatbilst samērīguma principam un ka valsts tiesiskais regulējums var nodrošināt izvīrītā mērķa sasniegšanu vienīgi tad, ja tā īstenošanas līdzekļi ir saskaņoti un sistemātiski, turklāt esot jāņem vērā apstākļu izmaiņas pēc tiesiskā regulējuma pieņemšanas. Atsauksšanās uz vispārējo interešu mērķi neesot pietiekama, lai attaisnotu šiem nosacījumiem neatbilstošu ierobežojumu. No normatīvajiem aktiem un Rīgas domes paskaidrojumiem neesot konstatējams iemesls, kura dēļ bija jāveic šādi azartspēļu ierobežošanas pasākumi, tas ir, jāatceļ iepriekš tiesiski izsniegtās atļaujas spēļu zāļu atvēršanai. Vairāk nekā 10 gadus pēc apstrīdētās normas izdošanas Rīgas dome neesot veikusi nekādas darbības šīs normas piemērošanai, tāpēc Rīgas domes norādītais pamatojums neesot savienojams ar rūpēm par spēlētāju un arī Vēsturiskā centra kultūrvēsturisko vērtību aizsardzību.

Tāpat Rīgas dome neesot pamatojusi konkrētā komercdarbības veida ietekmi uz Vēsturiskā centra kultūrvēsturiskajām vērtībām. Ja šo vērtību apdraudējums saistībā ar azartspēļu organizēšanu tiek saskatīts azartspēļu organizēšanas vietu vizuālajā

noformējumā, tad šo apdraudējumu varot novērst ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, piemēram, aizliedzot jebkādu azartspēļu organizēšanas vietu fasāžu noformējumu.

Turklāt vispārējs aizliegums organizēt azartspēles visā Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā, vienlaikus saglabājot iespēju tās atbilstoši normatīvajiem aktiem organizēt visā pārējā valsts teritorijā, tostarp citās Rīgas pilsētas apbūves teritorijās, kā arī četru un piecu zvaigžņu viesnīcās Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā, neliecinot par centieniem saskaņoti un sistemātiski samazināt azartspēļu iespējas. Neesot objektīva pamatojuma tam, ka iedzīvotāji, kuri ikdienā uzturas Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā, no azartspēļu atkarības būtu jāpasargā vairāk nekā iedzīvotāji jebkurā citā Rīgas pilsētas vai valsts daļā.

Vajagot ņemt vērā arī to, ka komercsabiedrības, kurām atvērtas spēļu zāles Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā esošajās četru un piecu zvaigžņu viesnīcās, ir nostādītas privileģētā stāvoklī, jo tās var turpināt savu komercdarbību un gūt no tās labumu. Rīgas dome neesot pamatojusi, kādēļ tā uzskata, ka spēļu zāļu darbība viesnīcās mazāk aizskar Vēsturiskā centra iedzīvotāju tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.

Interpretējot Satversmes 105. panta otro teikumu kopsakarā ar šā panta trešo teikumu, esot secināms, ka īpašuma tiesību ierobežošana ir pieļaujama tikai sabiedrības interesēs, proti, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Apstrīdētajai normai esot jānodrošina līdzsvars starp personas tiesībām netraucēti izmantot savas īpašuma tiesības un gūt no īpašuma pēc iespējas lielāku ekonomisko labumu, no vienas puses, un Vēsturiskā centra iedzīvotāju tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, no otras puses. Rīgas dome neesot veikusi izpēti vai norādījusi citādu pamatojumu tam, ka nav pieejami saudzējošāki līdzekļi personas īpašuma tiesību ierobežošanai. Tādēļ neesot iespējams secināt, ka labums, ko iegūs sabiedrība no spēļu zāļu slēgšanas Vēsturiskajā centrā, būs lielāks par pieteicējai administratīvajā lietā nodarīto zaudējumu. Turklāt Pieteikuma iesniedzēja apšauba to, ka apstrīdētās normas pieņemšanas brīdī un piemērošanas laikā Rīgas domes mērķis patiešām bija nodrošināt īpaši augsta līmeņa [leģitīmā mērķa] aizsardzību, tāpēc tiesiski izsniegto atļauju atcelšanu uz apstrīdētās normas pamata nevarot uzskatīt par samērīgu.

Pēc lietas ierosināšanas Satversmes tiesa saņēmusi Administratīvās rajona tiesas un Administratīvās apgabaltiesas lēmumus par tiesvedības apturēšanu vēl 28 lietās par Rīgas domes lēmumiem atcelt komersantiem izsniegtās atļaujas spēļu zāļu atvēršanai Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijā.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Rīgas dome** – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Dažādi teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, tostarp Latvijas attīstības stratēģija, Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija, Rīgas attīstības programma 2006.–2012. gadam, Rīgas teritorijas plānojums 2006.–2018. gadam, nosakot, ka Rīgas pilsētas teritorija un it īpaši tās vēsturiskā centra teritorija ilgtspējīgi attīstāma kā nozīmīgs Eiropas kultūras un tūrisma centrs. Vēsturiskā centra plānojuma prioritārais uzdevums esot saglabāt, aizsargāt un kvalitatīvi attīstīt Vēsturisko centru un tā aizsardzības zonu tādā veidā, lai šīs teritorijas kultūrvide (jeb kultūrvēsturiskā pilsētvide) būtu labvēlīga, pievilcīga un ar savu kvalitāti saistoša ne tikai vietējiem iedzīvotājiem un pilsētas viesiem, bet arī ārvalstu tūristiem. Lai gan Vēsturiskā centra teritorija ir ekonomiski un sociāli visaktīvākā Rīgas pilsētas daļa, vēsturiski tā neesot attīstījusies kā azartspēļu centrs. Proti, spēļu zāles vēsturiski neesot bijušas Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas kultūrvēsturisko pilsētvidi raksturojošs objekts. Rīgas dome, pieņemot apstrīdēto normu, esot ņēmusi vērā arī sabiedrības absolūtā vairākuma viedokli, kas noskaidrots aptaujas rezultātā.

Atsaucoties uz tiesu praksi, Rīgas dome norāda, ka loģiski pamatots ir tāds tiesiskais risinājums, ka azartspēļu organizēšana tiek ierobežota atsevišķās šīs pašvaldības teritorijas funkcionālajās zonās, jo katrai no tām ir sava attīstības stratēģija. Šāds risinājums radot noteiktību attiecībā uz konkrētās teritorijas izmantošanu ilgtermiņā, sakārtojot vidi un nodrošinot integrētu teritorijas attīstību. Tas radot iespēju uzņēmējiem, kas organizē azartspēles, laikus rēķināties ar jauno situāciju un plānot savu uzņēmējdarbību. Savukārt citas personas, kas iegādājas īpašumus, varot rēķināties ar to, ka šo īpašumu tiešā tuvumā netiks atvērti tāda veida izklaides objekti, kas palielina apdraudējuma riskus.

Rīgas dome uzskata, ka ar apstrīdēto normu noteiktais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, jo, pirmkārt, Vēsturiskā centra plānojums un Saistošie noteikumi Nr. 38 esot izstrādāti atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem teritorijas plānošanas jomā. Otrkārt, šā plānojuma izstrādāšanas un sabiedriskās apspriešanas laikā, kā arī galīgās redakcijas noteikšanas brīdī bijusi spēkā likuma “Par izlozēm un azartspēlēm” 20. panta pirmās daļas norma, kas tiešā veidā paredzēja pašvaldību kompetenci noteikt teritorijas, kurās aizliegts organizēt azartspēles. Rīgas dome atbilstoši tolaik spēkā bijušajam normatīvajam regulējumam un likumdevēja dotajam pilnvarojumam esot bijusi tiesīga noteikt vispārēju aizliegumu organizēt azartspēles spēļu zālēs, kuras ir atvērtas vai kuras nodomāts atvērt noteiktās Vēsturiskā

centra teritorijas funkcionālajās zonās. Tas, ka likumdevējs 2006. gada 8. jūnijā grozīja Azartspēļu likumu un kopš 2006. gada 4. jūlija ir spēkā šā likuma 42. panta trešā un sestā daļa, apstiprinot to, ka Rīgas dome rīkojusies atbilstoši likumdevēja nolūkam. Treškārt, apstrīdētā norma esot pietiekami skaidra, lai ikviens saprastu, ka tā kopsakarā ar Azartspēļu likuma 42. panta trešo un sesto daļu attiecas ne vien uz jaunu spēļu zāļu atvēršanu, bet arī uz jau atvērtajām spēļu zālēm attiecīgajā teritorijā.

Rīgas dome uzskata, ka ar apstrīdēto normu noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir citu cilvēku tiesību aizsardzība, proti, tiesību uz labvēlīgu kultūrvidi un tiesību uz kultūras mantojumu aizsardzība, kā arī sabiedrības labklājības nodrošināšana. Turklāt šāda azartspēļu organizēšanas ierobežojuma noteikšana atbilstot rūpēm par citu cilvēku pasargāšanu, cik vien tas iespējams, no azartspēļu atkarības, kā arī par spēlētāju un viņu tuvinieku labklājības aizsardzību. Rīgas dome norāda, ka Pieteikuma iesniedzēja ierobežojuma leģitīmo mērķi ir definējusi pārāk šauri.

Atbildes rakstā norādīts, ka valstij ir pienākums kultūrvēsturiski nozīmīgu teritoriju ilgtspējīgas attīstības interesēs pēc iespējas mazināt vai izslēgt tādas negatīvus kultūrvides riska faktoros, kas objektīvi var aizēnot šādu kultūrvidi veidojošā kultūras mantojuma paustos simbolus un citas cilvēciski nozīmīgas garīgās vērtības, kā arī traucēt kultūrvidē atspoguļoto vēsturisko notikumu, tradīciju un sabiedrības morālo vērtību adekvātu uztveri, lielā daļā sabiedrības radot nepatiku, neapmierinātību vai klaji noraidošu attieksmi.

Teritorijas izmantošana azartspēļu organizēšanai esot viens no izteikti negatīviem kultūrvides elementiem jeb riska faktoriem, kas simbolizējot nevis vispārcilvēciskas kultūras vērtības, bet peļņas gūšanu, kā arī novedot pie cilvēku slimīgas atkarības no azartspēlēm, kura mēdzot kombinēties ar cita veida atkarībām, visbiežāk – alkohola atkarību. Pēc Rīgas domes ieskata, azartspēļu organizēšana spēļu zālēs Vēsturiskajā centrā degradētu šīs teritorijas kā kultūras mantojuma kultūrvēsturisko kvalitāti, humāno raksturu, vispārcilvēcisko morālētisko vērtību, labvēlīgo pilsētvidi, gadsimtu gaitā izveidojušos unikālo kultūrvidi un tās pievilcību, kā arī tās kultūrvēsturisko savdabību un autentiskumu, tostarp traucējot sajūtu un noskaņas līmenī pilnvērtīgi uztvert un izbaudīt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas kultūrvēsturiskās vērtības un kultūras mantojumu kā tādu.

Atbildes rakstā norādīts, ka apstrīdētajā normā paredzētais izņēmums, proti, tas, ka spēļu zāles atļauts ierīkot četru un piecu zvaigžņu viesnīcās, neietekmē šā ierobežojuma piemērotību leģitīmā mērķa sasniegšanai. Rīgas dome esot rīkojusies “saskaņoti un sistemātiski”, jo apstrīdētajā normā paredzētais ierobežojums tiekot vienlīdz attiecināts uz visiem azartspēļu organizētājiem un visām spēļu zālēm, kuras ir

atvērtas vai kuras nodomāts atvērt noteiktās Vēsturiskā centra funkcionālajās zonās – JC, JC1, JC2, JC3 un JC4 teritorijās (turpmāk arī – JC teritorijas).

Rīgas dome uzskata, ka apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums nav uzskatāms par tādu, kas pilnībā aizliegtu SIA “ALFOR” turpināt savu komercdarbību. Pirmkārt, spēļu zāle esot tikai viens no azartspēļu organizēšanas vietu veidiem. Otrkārt, azartspēļu organizētājiem neesot liegta iespēja turpināt savu komercdarbību visā pārējā Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā un citur Latvijā. Tāpat spēļu zāļu darbība varot tikt turpināta četru un piecu zvaigžņu viesnīcās Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā.

Rīgas domes atbildes rakstā norādīts, ka par saudzējošāku līdzekli nevar uzskatīt tādu tiesisko risinājumu, kas jau paredzēts normatīvajos aktos un kas tieši attiecas uz konkrēto situāciju, proti, Azartspēļu likuma 42. panta trešajā un sestajā daļā pašvaldībai piešķirtās tiesības katrā individuālā gadījumā izvērtēt konkrētos apstākļus un lemt par spēļu zāles atvēršanu vai slēgšanu. Arī “spēļu zāļu vizuālā noformējuma neitralizēšana” nesasniegta ierobežojuma leģitīmos mērķus tādā pašā kvalitātē. Tādējādi apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums esot leģitīmā mērķa sasniegšanai nepieciešams līdzeklis.

Rīgas dome norāda, ka, izstrādājot Vēsturiskā centra plānojumu, tā izvērtējusi un samērojusi dažādās tiesības un intereses, tostarp komersantu tiesības organizēt azartspēles, no vienas puses, un ikviena cilvēka tiesības uz labvēlīgu kultūrvidi un kultūras mantojumu, kā arī nepieciešamību nodrošināt sabiedrības labklājību, no otras puses, un priekšroku devusi pēdējām. Ar apstrīdēto normu esot konkretizēts Azartspēļu likuma 42. panta trešajā un sestajā daļā ietvertais nenoteiktais tiesību jēdziens “būtisku valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārums”. Turklāt šā panta septītajā daļā noteiktais pašvaldības lēmuma materiālās spēkā esības piecu gadu termiņš esot pietiekami ilgs, lai azartspēļu organizētāji – attiecīgās jomas profesionāļi – varētu rast risinājumus un veikt atbilstošus pasākumus, kas pēc iespējas mazinātu vai pat izslēgtu no konkrēto spēļu zāļu slēgšanas izrietošās negatīvās ekonomiskās sekas.

Rīgas dome uzskata, ka labums, ko no konkrētā ierobežojuma iegūst gan ikviens cilvēks viņam piemītošo tiesību uz labvēlīgu kultūrvidi un tiesību uz kultūras mantojumu īstenošanas aspektā, gan sabiedrība kopumā materiālās un nemateriālās labklājības aspektā, ir ievērojami lielāks un nozīmīgāks par tām negatīvajām ekonomiskajām sekām, kādas varētu rasties azartspēļu organizētājam tā īpašuma tiesību ierobežojuma rezultātā. Tādējādi ar apstrīdēto normu noteiktais pamattiesību ierobežojums esot atbilstošs leģitīmajam mērķim un samērīgs ar to.

Rīgas dome arī norāda, ka lēmumi atcelt atļaujas spēļu zāļu atvēršanai ir pieņemti, izpildot Augstākās tiesas 2017. gada 24. februāra blakus lēmumu lietā Nr. SKA-34/2017 (turpmāk – Augstākās tiesas blakus lēmums). Savukārt Pieteikuma iesniedzēja pati neesot pilnībā izmantojusi juridiskās metodes konkrētā tiesiskā strīda atrisināšanai. To apliecinot tas, ka no 2018. gada 12. februāra līdz 2018. gada 27. jūlijam Administratīvā rajona tiesa vairākos citos sastāvos 24 līdzīgās lietās ir taisījusi un pasludinājusi spriedumus, ar kuriem noraidīts attiecīgais pieteikums par pārsūdzētā Rīgas domes lēmuma atcelšanu.

Pēc Rīgas domes ieskata, no pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja vēlas panākt, lai Satversmes tiesa pārskata Augstākās tiesas blakus lēmumā veikto tiesību normu interpretāciju. Taču šāda “kontrolē un pārvērtēšana”, tāpat kā lēmuma “lietderības apsvērumi”, neesot Satversmes tiesas kompetencē. Tāpat Rīgas dome pieļauj, ka SIA “ALFOR” pamattiesības varētu aizskart nevis apstrīdētā norma, bet gan Azartspēļu likuma 42. panta sestā daļa, jo tieši šī norma dodot pašvaldībai tiesības atcelt jau izsniegtu atļauju atvērt spēļu zāli. Tāpēc Rīgas dome lūdz lietu izbeigt, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu.

Atbildot uz Satversmes tiesas jautājumiem, Rīgas dome atkārtoti uzsvēra, ka Vēsturiskā centra plānojuma izstrādāšanas un galīgās redakcijas noteikšanas laikā bija spēkā skaidrs un nepārprotams azartspēļu jomas tiesiskais regulējums, kas piešķīra pašvaldībām tiesības noteikt teritorijas, kurās aizliegts organizēt azartspēles. No tiesiskā regulējuma veidošanās hronoloģijas viedokļa raugoties, Rīgas dome Vēsturiskā centra plānojuma izstrādes procesā tīri objektīvi neesot varējusi vērtēt apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi kopsakarā ar Azartspēļu likuma mērķi, jo šis likums tajā laikā vēl nebija pieņemts un stājies spēkā. Tomēr Rīgas dome uzskata, ka pēc būtības šāda vērtēšana ir notikusi, proti, apstrīdētās normas izstrādes procesā ir vērtēts tajā noteiktā ierobežojuma leģitīmais mērķis kopsakarā ar Azartspēļu likuma mērķi aizsargāt sabiedrības intereses.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Rīgas dome norāda, ka jaunākajā tiesu praksē ir akceptēta pašvaldību kompetence regulēt azartspēļu organizēšanu kā vienu no teritorijas izmantošanas veidiem arī teritorijas plānojumā. Tas vien, ka Saeima ar Azartspēļu likuma 42. panta trešo un sesto daļu ir noteikusi kārtību, kādā azartspēļu organizētājs var saņemt atļauju spēļu zāles atvēršanai vai zaudēt jau saņemtu atļauju, nenozīmējot, ka Rīgas dome, pieņemot Vēsturiskā centra plānojumu, nevarēja ierobežot azartspēļu organizēšanu spēļu zālēs noteiktās Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijās. Pašvaldības kompetencē esot arī spēļu zāļu izvietojuma vērtēšana savas

teritorijas attīstības plānošanas ietvaros, jo teritorijas plānojums esot visaptverošs plānošanas dokuments.

Turklāt Rīgas dome norāda, ka Eiropas Savienības dalībvalstis var brīvi noteikt savas politikas mērķus azartspēļu jomā un vajadzības gadījumā precīzi definēt nepieciešamo aizsardzības līmeni, ņemot vērā savas valsts morālās, reliģiskās, kultūras īpatnības un ar tām saistītās aizsargājamās vērtības. No EST judikatūras izrietot, ka par leģitīmu mērķi, kas var attaisnot azartspēļu organizēšanas ierobežojumus, var kalpot gan spēlētāju jeb patērētāju aizsardzība vai krāpšanas apkarošana, gan arī pilsētvides aizsardzība, valsts vēstures un mākslas saglabāšana jeb nacionālā kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība, kā arī kultūrpolitikas mērķi.

4. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) – uzskata, ka visupirms azartspēļu organizēšanas ierobežojumi ir noteikti Azartspēļu likuma 41. pantā un šos ierobežojumus pēc to mērķa, jēgas un būtības var iedalīt vairākās kategorijās. Pēc Saeimas ieskata, galvenais iemesls, kura dēļ azartspēlēm vispār tiek noteikti ierobežojumi, ir tas, ka azartspēles var izraisīt atkarību un vienmēr ir saistītas ar augstu finansiālu risku tieši to spēlētājam, kā arī var atstāt būtisku negatīvu ietekmi ne vien uz personas mantisko labklājību, bet arī uz tās psihisko stāvokli, attiecībām ar tuviniekiem, darbu un citiem dzīves aspektiem. Tādēļ likumdevējs esot uzskatījis par nepieciešamu noteikt zināmus ierobežojumus, lai šos riskus mazinātu vai attiecībā uz konkrētām personu grupām, piemēram, nepilngadīgajiem, novērstu.

Azartspēļu likumā noteiktais liegums organizēt azartspēles kādā noteiktā vietā varot būt saistīts ar vairākiem pēc būtības atšķirīgiem iemesliem, tomēr pamatā vienmēr esot vērsts uz to, lai azartspēles nebūtu viegli pieejamas vietās, kur pulcējas īpaši aizsargājamās personas, kas varētu būt vieglāk ietekmējamas un pamudināmas uz piedalīšanos azartspēlēs, vai vietās, kur personām vispār nevajadzētu būt pakļautām šādam riskam. No attiecīgo ierobežojumu izstrādes materiāliem izrietot, ka šie ierobežojumi ir vērsti uz sabiedrības labklājības (veselības un finansiālās labklājības) un citu cilvēku (spēlētāju) tiesību aizsardzību, proti, ierobežojumu galvenais mērķis esot mazināt azartspēļu pieejamību un līdz ar to vēlmi tās spēlēt, kas var novest pie atkarības un no tās izrietošajām negatīvajām sekām.

Saeimas viedoklī norādīts, ka pašvaldību kompetence azartspēļu organizēšanas ierobežojumu noteikšanā, proti, gan azartspēļu organizēšanas saturiskie ierobežojumi, gan veids un forma, kādā tie nosakāmi, visupirms izriet no Azartspēļu likuma un tā 42. panta "Pašvaldības tiesības azartspēļu regulēšanā". Šis pants reglamentējot pašvaldības tiesības tikai saistībā ar likuma 26. un 27. pantā minēto individuālo atļauju

azartspēļu organizēšanas vietas atvēršanai un neietverot likumdevēja pilnvarojumu pašvaldībai regulēt azartspēļu organizēšanu vispāršaistoša ārējā normatīvā akta – saistošo noteikumu – formā. Par to liecinot arī likuma 42. pantā konsekventi lietotā terminoloģija – “atļauja”, “lēmums”, “motivēts lēmums”. Tāpat tas izrietot no minētā panta devītajā daļā ietvertā efektīvā tiesību aizsardzības mehānisma, kas ļauj attiecīgajam azartspēļu organizētājam pašvaldības lēmumu pārsūdzēt tiesā. Pašvaldība varot Azartspēļu likuma 42. panta sestajā daļā lietoto terminu “vieta” tulkot paplašināti, ar to saprotot ne tikai konkrētas telpas vai ēku, tomēr pašvaldības veiktajam izvērtējumam un saskaņā ar likumdevēja tai piešķirtajām pilnvarām pieņemtajam lēmumam tik un tā jebkurā gadījumā vajagot būt individuālam un attiecinātam uz konkrēta azartspēļu organizētāja iesniegumu.

Saeima uzsver, ka pašvaldībai esot zināma rīcības brīvība, vērtējot to, kas uzskatāms par “valsts vai attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārumu”, jo likums nenosaka, kādu iemeslu dēļ un uz kāda pamata pašvaldība var noteikt šādus ierobežojumus. Proti, pašvaldība varot ņemt vērā personu pamattiesības, tostarp tiesības uz labvēlīgu vidi, kā vienu no azartspēļu organizēšanas ierobežojumu pamatiem. Tomēr šie iemesli esot izvērtējami individuāli katrā konkrētajā atļaujas pieprasīšanas gadījumā un nevarot būt pretrunā ar to, ko likumdevējs noteicis ar likumu vai kas saskaņā ar likumdevēja piešķirto pilnvarojumu ir ietverts Ministru kabineta noteikumos.

Attiecībā uz Vēsturiskā centra aizsardzības likumu Saeima norāda, ka tas visupirms ir vērsts uz kultūrvēsturisko vērtību fizisku (vizuālu) aizsardzību. Kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana, nenoliedzami, nodrošinot arī ar tām saistīto asociāciju vai noskaņu saglabāšanu, tomēr no Vēsturiskā centra aizsardzības likuma neizrietot tas, ka kultūrvēsturisko vērtību aizsardzība būtu nodrošināma citādi kā vien fiziski.

Saeima arī norāda, ka Vēsturiskā centra aizsardzības likumā pašvaldībai piešķirtais pilnvarojums izstrādāt Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojumu nevar tikt interpretēts tik plaši, ka pašvaldībai būtu tiesības regulēt visus aspektus, kas varētu ietekmēt iedzīvotāju uzturēšanos Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā. Vēsturiskā centra aizsardzības likumā neesot ietverts pilnvarojums pašvaldībai ar tās saistošajiem noteikumiem reglamentēt azartspēļu organizēšanas ierobežojumus, ja vien tie nav saistīti ar jebkuram komersantam izvirzāmajiem noteikumiem attiecībā uz ēku izskatu, kā arī būvniecības noteikumiem un citām prasībām, kas vērstas uz kultūrvēsturisko vērtību un vides saglabāšanu. Azartspēļu organizēšana neietilpstot pašvaldību autonomajā kompetencē, tāpēc šajā jomā

pašvaldību rīcības brīvība esot strikti ierobežota. Tāpat šajā gadījumā uz pašvaldībām esot attiecināmas vispārīgās ar pilnvarojumu izdot ārēju normatīvo aktu saistītās prasības.

5. Pieaicinātā persona – **Tieslietu ministrija** – norāda, ka Saistošie noteikumi Nr. 38 izdoti, pamatojoties uz Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 9. pantā noteikto pilnvarojumu un normatīvajiem aktiem teritorijas plānošanas jomā, un pievienojas secinājumam par to, ka no apstrīdētās normas izrietošais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu un tā leģitīmais mērķis ir aizsargāt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas iedzīvotājiem Satversmes 115. pantā noteiktās tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, kā arī aizsargāt tiesības uz labvēlīgu kultūrvidi un tiesības uz kultūras mantojumu.

Tieslietu ministrija uzskata, ka Rīgas domes izsniegtā atļauja atvērt spēļu zāli personai garantē tiesības veikt noteiktu komercdarbību, ko personai citādi nebūtu iespējams veikt. Tādējādi personas tiesības uz atļaujas pamata organizēt azartspēles noteiktā vietā esot atzīstamas par tiesībām uz īpašumu Satversmes 105. panta izpratnē.

Tieslietu ministrija norāda, ka, atceļot labvēlīgu administratīvo aktu, jāņem vērā arī Administratīvā procesa likuma 85. un 86. pantā ietvertās tiesību normas, kas citstarp noteic, ka personai noteiktos apstākļos ir tiesības uz zaudējumu un personiskā kaitējuma atlīdzību. Jautājumam par zaudējumu atlīdzināšanu esot jābūt atceļošā administratīvā akta sastāvdaļai, un iestādei pirms šāda akta izdošanas vajagot izvērtēt zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumus atbilstoši Administratīvā procesa likuma un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma normām.

Tieslietu ministrija piekrīt Rīgas domes viedoklim par to, ka normatīvie akti paredz pietiekamu pārejas periodu, proti, Rīgas domes lēmuma par personai labvēlīga administratīvā akta atcelšanu materiālā spēkā esība iestājas piecus gadus pēc šā lēmuma procesuālās spēkā esības, kā arī paredz atbilstošu mehānismu saistībā ar labvēlīga administratīvā akta atcelšanu radušos zaudējumu atlīdzināšanai. Tieslietu ministrija uzskata, ka lietā ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesisko paļāvību, kas radās, kad tai tika izdota atļauja atvērt spēļu zāli, un tām interesēm, kuru labā regulējums tika mainīts. Personai labvēlīgus administratīvos lēmumus nevarot atcelt, ja labuma guvējs ir paļāvies uz administratīvā akta pastāvīgumu un šī paļaušanās, to samērojot ar atcelšanas publisko interesi, ir aizsardzības vērtā, taču konkrētajā gadījumā jau ilgu laiku esot bijis spēkā grozītais tiesiskais regulējums, kas personai paredz nelabvēlīgākas tiesiskās sekas (konkrētās darbības aizliegumu). Proti, pēc atļaujas izdošanas tika noteikts aizliegums ierīkot spēļu zāles JC teritorijās, izņemot četru un piecu zvaigžņu viesnīcas. Turklāt pašvaldībām tika piešķirtas tiesības noteiktos gadījumos

atcelt jau izsniegtās atļaujas. Komersanti, kas profesionāli darbojas azartspēļu organizēšanas nozarē, nevarot nezināt to, ka šī nozare tiek stingri regulēta un attiecīgajā normatīvajā regulējumā ir izdarīti tādi grozījumi, kas paredz stingrāku sabiedrības tiesību aizsardzību un spēļu zāļu izvietojuma ierobežojumus. Līdz ar to Rīgas domei esot bijis pamats paļauties uz to, ka azartspēļu organizētāji rīkosies saskaņā ar likumu. Savukārt SIA "ALFOR" un citiem azartspēļu organizētājiem nevarot būt izveidojusies nemainīga un ilgtermiņa tiesiskā paļāvība attiecībā uz atļaujām spēļu zāles atvēršanai.

Tieslietu ministrija arī norāda, ka ir svarīgi vērtēt, kā tiesiskās paļāvības princips un labas pārvaldības princips izpaužas tieši konkrētās lietas faktiskajos apstākļos. Proti, ja kopš apstrīdētās normas spēkā stāšanās Rīgas dome neko nav darījusi šīs normas īstenošanai un it īpaši tad, ja šīs nogaidīšanas dēļ privātpersonas tiesiskais stāvoklis ir pasliktinājies, varot tikt konstatēts labas pārvaldības principa pārkāpums.

6. Pieaicinātā persona – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst normatīvajiem aktiem, kā arī Latvijas un Rīgas stratēģiskās plānošanas dokumentiem.

Pieteikuma iesniedzēja neesot ņēmusi vērā to, ka administratīvās lietas ietvaros pārsūdzēto lēmumu, tāpat kā visus pārējos līdzīgos lēmumus par izsniegto atļauju atcelšanu, Rīgas dome ir pieņēmusi, izpildot Augstākās tiesas blakus lēmumu un īstenojot Azartspēļu likuma 42. panta sestajā daļā noteikto kompetenci.

Pēc ministrijas ieskata, Pieteikuma iesniedzēja, vērsoties Satversmes tiesā, būtībā vēlas panākt to, lai Satversmes tiesa pārvērtē tiesību normu interpretāciju un piemērošanu, ko veikusi Rīgas dome, izpildot Augstākās tiesas blakus lēmumu un pieņemot lēmumu atcelt atļauju atvērt spēļu zāli, bet jo īpaši – lai Satversmes tiesa pārvērtētu Augstākās tiesas judikatūrā ietilpstošo Azartspēļu likuma 42. panta trešās un sestās daļas interpretāciju kopsakarā ar apstrīdēto normu.

VARAM nepiekrīt tam, ka apstrīdētā norma izdota, pārkāpjot Rīgas domei ar likumu piešķirto pilnvarojumu. Tas, ka Azartspēļu likuma 42. panta trešā un sestā daļa noteic kārtību, kādā azartspēļu organizētājs var saņemt atļauju spēļu zāles atvēršanai vai zaudēt šādu jau saņemtu atļauju, nenozīmējot to, ka Rīgas dome, pieņemot teritorijas plānojumu, nevarētu ierobežot azartspēļu organizēšanu spēļu zālēs noteiktās Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas funkcionālajās zonās.

Pēc VARAM ieskata, apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums atbilst gan spēku zaudējušajiem, gan spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem. Tas esot noteikts saskaņā ar likumu, tā leģitīmais mērķis esot citu cilvēku tiesību aizsardzība, proti, tiesību uz labvēlīgu kultūrvidi un tiesību uz kultūras mantojumu aizsardzība, kā arī

sabiedrības labklājības nodrošināšana. Turklāt šis ierobežojums esot piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai. Tādējādi apstrīdētā norma esot atbilstoša Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

7. Pieaicinātā persona – **tiesībsargs** – norāda: tas, ka personai piešķirtā atļauja veikt noteikta veida komercdarbību tai piederošā nekustamajā īpašumā tiek atcelta, pamatojoties uz apstrīdēto normu, ir vērtējams kā īpašuma tiesību ierobežojums. Tiesībsargs piekrīt Rīgas domes atbildes rakstā sniegtajiem argumentiem, un viņam nav šaubu, ka izvērtējamais personas pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu un tam ir leģitīms mērķis – citu cilvēku tiesību uz labvēlīgu kultūrvidi un tiesību uz kultūras mantojumu aizsardzība, vadoties pēc ilgtspējības principa. Tiesībsargs uzskata, ka ar apstrīdēto normu noteiktais pamattiesību ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Tiesībsargs izsaka viedokli, ka kopš Saistošo noteikumu Nr. 38 un tostarp apstrīdētās normas spēkā stāšanās SIA “ALFOR” un citi azartspēļu organizētāji, kuriem bija izsniegtas atļaujas spēļu zāļu atvēršanai Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā, baudīja izņēmuma stāvokli konkrētajā komercdarbības jomā un konkrētajā teritorijā pretstatā citiem komersantiem, kuriem apstrīdētā norma tika piemērota. Ar citiem līdzekļiem, piemēram, Pieteikuma iesniedzējas norādīto izkārtņu un reklāmas noņemšanu no skatlogiem, leģitīmais mērķis netiktu sasniegts tādā pašā kvalitātē un vienlaikus tiktu izkropļota ar Saistošo noteikumu Nr. 38 regulējumu noteiktā tiesiskā stabilitāte. Turklāt, pēc tiesībsarga ieskata, arī šis līdzeklis personas komercdarbību ietekmētu negatīvi, jo jebkuras veiksmīgas komercdarbības pamatā esot veiksmīga reklāma. Tādējādi izraudzītais līdzeklis esot nepieciešams leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Vērtējot Rīgas domes rīcības atbilstību, esot salīdzināmas personas īpašuma tiesības, proti, tiesības izvēlēties konkrētu komercdarbības jomu un tiesības gūt no tās labumu, no vienas puses, un sabiedrības tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, kuras izpaužas kā tiesības uz kultūras mantojumu, no otras puses. Personas īpašuma tiesību ierobežojums neesot absolūts, proti, tai neesot liegts konkrētā veida komercdarbību veikt ārpus Vēsturiskā centra vai četru un piecu zvaigžņu viesnīcās Vēsturiskā centra teritorijā. Personai neesot liegts arī izvēlēties citu komercdarbības veidu un ar to nodarboties savā nekustamajā īpašumā. Turklāt persona kopš apstrīdētās normas spēkā stāšanās neesot varējusi paļauties uz to, ka tās iepriekš iegūtās tiesības un vispārējai konkurencei neatbilstošais izņēmuma stāvoklis tiks aizsargāts mūžīgi. Tiesībsargs pauž pārliecību, ka labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par Pieteikuma iesniedzējas

norādīto personas tiesību aizskārumu. Tādējādi ierobežojums atbilstot samērīguma principam un apstrīdētā norma atbilstot Satversmes 105. pantam.

8. Pieaicinātā persona – **UNESCO Latvijas Nacionālā komisija** (turpmāk – UNESCO Nacionālā komisija) – norāda, ka, sagatavojot savu viedokli, tā konsultējusies ar vietējiem ekspertiem un UNESCO (Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija) Pasaules mantojuma centru, kas ir UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (turpmāk – UNESCO Konvencija) īstenošanas sekretariāts.

Azartspēļu organizēšana UNESCO Konvencijas kontekstā varot tikt vērtēta tikai tad, ja tā apdraud mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību, piemēram, tad, ja tiek veikta zemes lietošanas veida maiņa vai tiek īstenoti apjomīgi būvniecības projekti. Līdzšinējā praksē esot bijis gadījums, kad tika atzīts, ka viesnīcas un kazino būvniecības dēļ tiek nopietni apdraudēta pasaules mantojuma vieta – Sakramento vēsturiskais centrs Urugvajā. Tomēr šajā gadījumā apdraudējums bijis saistīts ar ēkas dizainu un apjomu, nevis ar tai paredzēto funkciju.

Saskaņojot dažādas būvniecības un pilsētplānošanas ieceres, esot būtiski ņemt vērā gan nacionālos, gan starptautiskos tiesību aktus, kā arī labās prakses piemērus, lai pilnībā nodrošinātu Vēsturiskā centra kā pasaules mantojuma vietas saglabāšanu un aizsardzību. Saskaņā ar UNESCO Konvencijas īstenošanas vadlīnijām pilsētvides pārveidojumu ietekme tiek vērtēta galvenokārt pēc trim dažādiem parametriem, proti, pēc tā, vai pārveidojumi nav tādi, kas varētu ievērojami degradēt vai pat pilnībā sagraut pasaules mantojuma vietas autentiskumu, integritāti jeb viengabalainību, kā arī īpašas nozīmes universālo vērtību.

Tādējādi spēļu zāļu ierīkošanas pieļaujamība esot skatāma kontekstā ar minētajiem parametriem, jo UNESCO Konvencijas īstenošanas vadlīnijas neparedzot konkrētus nosacījumus spēļu zāļu ierīkošanai pasaules mantojuma vietās. Pēc UNESCO Nacionālās komisijas ieskata, īpaša uzmanība šajā gadījumā būtu jāpievērš ēku funkcijas autentiskumam un mantojuma vietas noskaņai. Vēsturiskajā centrā tradicionāli līdzās esot īstenota gan dzīvojamā funkcija, gan komercfunkcija, tomēr atsevišķās apkaimēs esošās dzīvojamās platības vairs neesot piemērotas mūsdienu prasībām un arī Vēsturiskā centra teritorijā dzīvojamā funkcija arvien vairāk sarūkot. Tomēr jautājumi par dzīvojamās funkcijas saglabāšanu un attīstību esot skatāmi plašākā kontekstā un neesot risināmi, pilnībā vai daļēji aizliedzot komercdarbību vai kādas konkrētas tās formas.

Esot atbalstāmi tas, ka iedzīvotāju vēlmes attiecībā uz pilsētas attīstību (piemēram, negatīvs viedoklis par spēļu zālēm Vēsturiskā centra teritorijā) tiek respektētas un iekļautas teritorijas plānojumā un regulējošos noteikumos. Tomēr pasaules mantojuma vietas noskaņai jeb atmosfērai apdraudējumu un kaitējumu radot ne tikai kādas konkrētas komercdarbības formas klātbūtne vēsturiskā teritorijā, bet arī tādi negatīvie faktori, kas ietekmē Vēsturiskā centra ēku substances autentiskumu un citus šo ēku lietojuma un vēsturiskā dizaina uztveres aspektus, piemēram, spilgtas gaismas reklāmas un uzraksti, telpu oriģinālā plānojuma maiņa, autentisko materiālu nomaiņa ar jaunākiem materiāliem vai būvniecības tehnikām, līdās komercplatībām izbūvētas āra terases, kas aizpilda to publiskās ārtelpas daļu, kura vēsturiski tika izmantota transportlīdzekļu un gājēju kustības organizēšanai, u. tml. Šādas izmaiņas varot būtiski ietekmēt Vēsturiskā centra īpašas nozīmes universālo vērtību un autentiskumu. Nozares eksperti par šīm problēmām pastāvīgi diskutējot un meklējot piemērotus risinājumus.

9. Pieaicinātā persona – biedrība “Latvijas Spēļu biznesa asociācija” (turpmāk – Asociācija) – norāda, ka likumdevējs laika gaitā esot konceptuāli mainījis pašvaldību kompetenci azartspēļu uzraudzības un kontroles jomā.

Apstrīdētā norma tieši ierobežojot azartspēļu organizētāju iespējas veikt komercdarbību. Savukārt Augstākās tiesas blakus lēmums pats par sevi komersantiem tiesiskas sekas neradot, un Pieteikuma iesniedzēja arī neesot iebildusi pret šajā lēmumā sniegto tiesību normu interpretāciju. Turklāt Rīgas dome neesot piemērojusi apstrīdēto normu vairāk nekā 10 gadu garumā, tāpēc ne par kādu konsekvētu Saistošo noteikumu Nr. 38 piemērošanas praksi nevarot būt runas. Tādējādi, pēc Asociācijas ieskata, tiesvedība lietā ir jāturpina.

Asociācija norāda, ka Rīgas domei bija pienākums izvērtēt apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma samērīgumu un atbilstību Satversmes 105. pantam jau pirms Saistošo noteikumu Nr. 38 spēkā stāšanās. Savukārt saskaņā ar tiesu praksi nenoteiktais juridiskais jēdziens “būtisks valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārums” esot piepildāms ar saturu, ņemot vērā tādas kritērijas kā sabiedrības kustības intensitāte, iedzīvotāju attieksme, pilsētas teritorijas plānojumā norādītie mērķi. Rīgas dome, lemjot par spēļu zāļu slēgšanu, esot nevis novērsusi Augstākās tiesas blakus lēmumā konstatētos konkurences ierobežojumus, bet gan pasliktinājusi konkurences apstākļus, proti, komersantiem, kuru spēļu zāles atrodas četru un piecu zvaigžņu viesnīcās, nodrošinājusi bezkonkurences apstākļus. Turklāt Augstākās tiesas blakus lēmums neatbrīvojot Rīgas domi no pienākuma izpildīt

Administratīvā procesa likuma un Azartspēļu likuma prasības. Attiecībā uz tik lielu un saimnieciski aktīvu teritoriju kā Vēsturiskais centrs, kur nepārtraukti izpaužas un saduras dažādas valsts un iedzīvotāju intereses, minētā nenoteiktā jēdziena papildīšana ar saturu esot tāds uzdevums, kas prasa rūpīgu konkrēto apstākļu analīzi. Faktiskie apstākļi Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā esot atšķirīgi, un vienādu prasību noteikšana attiecībā uz dažādām apkaimēm neesot saprātīga un pamatota. Vēsturisko centru nevarot uzskatīt par “vietu” Azartspēļu likuma 42. panta sestās daļas izpratnē.

Asociācija, pretēji Rīgas domes apgalvojumiem, uzskata, ka spēļu zāļu atrašanās Vēsturiskā centra teritorijā nekādā veidā neiznīcina, nebojā un neliedz aizsargāt un saglabāt tajā esošās kultūrvēsturiskās vērtības, tieši pretēji – spēļu zāļu īpašnieki un nomnieki attiecīgās ēkas atjaunojot. Rīgas dome neesot pamatojusi arī to, kādā veidā azartspēļu organizēšanas vietu atrašanās Vēsturiskajā centrā negatīvi ietekmē tūrisma un noved pie “Rīgas kultūrvēsturiskās savdabības un pievilcības zaudēšanas”.

Rīgas dome esot pārkāpusi tai ar likumu piešķirtās tiesības, jo neesot tādu normatīvo aktu vai to izstrādes materiālu, nedz arī tiesu prakses, no kā izrietētu likumdevēja nolūks piešķirt Rīgas domei pilnvarojumu saistošajos noteikumos noteikt ierobežojumus konkrēta veida komercdarbības veikšanai vai regulēt azartspēļu organizēšanu Vēsturiskā centra teritorijā. Aizliedzot ierīkot spēļu zāles Vēsturiskā centra teritorijā, tiekot pārkāpti tādi teritorijas plānošanas principi kā vienlīdzīgu iespēju princips un daudzveidības princips. Tāpat šāds Vēsturiskā centra plānojums neļaujot sasniegt Teritorijas plānošanas likuma mērķus, citstarp attiecībā uz līdzsvarotu ekonomisko attīstību. Turklāt Vēsturiskā centra plānojums neierobežojot citu azartspēļu organizēšanas vietu ierīkošanu Vēsturiskā centra teritorijā.

UNESCO Konvencija neesot attiecināma uz spēļu zāļu izvietojumu Vēsturiskajā centrā, jo tās uzdevums un mērķis esot arhitektonisko vērtību saglabāšana. Turklāt spēļu zāles jau esot atradušās Vēsturiskajā centrā tad, kad UNESCO lēma par tā iekļaušanu Pasaules mantojuma sarakstā, un lielākā daļa atļauju atvērt spēļu zāles Vēsturiskā centra teritorijā izdotas pēc Vēsturiskā centra aizsardzības likuma spēkā stāšanās. Tātad Rīgas dome sākotnēji neesot šo atļauju izsniegšanu uzskatījusi par Vēsturiskā centra kultūrvēsturisko vērtību un vides apdraudējumu. Turklāt šobrīd gan UNESCO Nacionālā komisija, gan iedzīvotāji kā galveno Vēsturiskajam centram un tā aizsardzības zonai raksturīgo problēmu minot tieši lielveikalu būvniecību, nevis spēļu zāļu darbību.

Asociācija norāda, ka Rīgas domes definētie apstrīdētās normas leģitīmie mērķi neatbilst EST atzītajiem mērķiem un ir šķietami, jo Rīgas dome nav veikusi pienācīgu izvērtējumu. Rīgas dome būtībā vairoties atzīt to, ka patiesais Vēsturiskā centra

kultūrvēsturisko vērtību aizskārums, ko spēļu zāles tiešām var radīt, ir to vizuālais, ārējais noformējums, bet šis aizskārums būtu vienkārši novēršams ar ierobežojumiem attiecībā uz to namu fasāžu noformējumu, kuros atrodas spēļu zāles, vai ar citiem personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Vēsturiskā centra kultūrvēsturiskās vērtības ietverot vizuāli novērtējamus objektus, kurus neesot iespējams aizsargāt, aizliedzot noteikta veida komercdarbību, jo īpaši tādu, kas tiek veikta vienīgi iekštelpās.

Attiecībā uz Rīgas domes norādīto leģitīmo mērķi aizsargāt iedzīvotāju labklājību Asociācija norāda, ka nav pamata Vēsturiskā centra teritorijas iedzīvotāju un apmeklētāju labklājību aizsargāt vairāk nekā to cilvēku labklājību, kuri dzīvo vai uzturas citās pilsētas daļās. Turklāt šo leģitīmo mērķi sasniegt traucējot arī kafejnīcas, bāri, lombardi un citas iestādes. Rīgas domei vajadzējis izvēlēties mazāk radikālu risinājumu nekā izsniegto atļauju atcelšana, piemēram, tā varējusi noteikt atļaujām termiņus. Asociācija secina, ka apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums nav piemērots un nav nepieciešams Rīgas domes izvirzīto leģitīmo mērķu sasniegšanai.

Asociācija uzsver, ka apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā visiem komersantiem, kuri tiesiski ierīkojuši spēļu zāles līdz apstrīdētās normas pieņemšanai, tiks nodarīts būtisks un neatgriezenisks kaitējums un ka dažiem no tiem draud pat maksātnespēja. Azartspēļu likuma 42. panta septītajā daļā noteiktais piecu gadu termiņš, pēc kura spēļu zāle slēdzama, nevarot tikt atzīts par tādu, kas šo kaitējumu atsvērtu. Turklāt darbu zaudēšot vairāki simti darbinieku un arī valsts un pašvaldības budžets zaudēšot ievērojamus līdzekļus. Pēc Asociācijas ieskata, komersanti nevar paļauties uz to, ka vispār būs iespējams pārstrukturēt savu darbību Rīgas pilsētas teritorijā. Ja pašvaldība aizliedz spēļu zāļu darbību vienā teritorijā, tai vajagot komersantiem ierādīt citu vietu azartspēļu organizēšanai, taču tā neesot noticis. Tādējādi labums, ko no apstrīdētās normas piemērošanas gūst sabiedrība, neesot lielāks par komersantiem nodarīto kaitējumu. Turklāt esot jāņem vērā arī tas, ka ikvienas personas tiesības pēc pašas brīvas izvēles spēlēt azartspēles aizsargā pamattiesības, proti, Satversmes 96. pantā noteiktās tiesības uz privāto dzīvi, kuras arī ar apstrīdēto normu tiek ierobežotas.

Asociācija vērš Satversmes tiesas uzmanību arī uz to, ka apstrīdētajā normā noteiktajam ierobežojumam identisks ierobežojums ietverts arī Saistošo noteikumu Nr. 38 465. punktā attiecībā uz jauktas apbūves teritorijām un 478. punktā attiecībā uz publiskās apbūves teritorijām.

10. Pieaicinātā persona – Rīgas Tehniskās universitātes profesors, Latvijas Zinātnes padomes eksperts Dr. arch. Uģis Bratuškins – norāda, ka saskaņā

ar Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un Vēsturiskā centra aizsardzības likumā noteikto līdžās apbūvei, kas pilsētā nosaka tās telpisko ietvaru, pilsētvides identitātes neatņemama sastāvdaļa ir sabiedriskās dzīves norises, kuras telpiskajai videi piešķir īpašu kolorītu. Tā kā Vēsturiskais centrs ir iekļauts Pasaules kultūras mantojuma sarakstā, šīs teritorijas raksturīgās kvalitātes esot visas pasaules, proti, globālās sabiedrības interese. Tātad atbildība sabiedrības priekšā par Vēsturiskā centra saglabāšanu esot skatāma ne vien Rīgas pilsētas vai Latvijas valsts, bet visas pasaules mērogā.

Viena no Vēsturiskā centra telpiskās vides kvalitātēm esot striktais ielu telpas un apbūves dalījums jeb “blīvais perimetrālais kvartālu apbūves princips”, kas nozīmējot nepārtraukti apbūvētas ielu frontes, kur ēkas cieši rindojas blakus cita citai. Tieši vides mēroga atšķirības esot noteicošais faktors, kas ietekmē sabiedriskās dzīves kvalitāti pilsētu vēsturiskajos centros un ārpus tiem. Blīvas centra apbūves apstākļos indivīdam (pilsētvides lietotājam) iespējas izvēlēties pārvietošanās ceļus esot diezgan ierobežotas – relatīvi šaurās ietves un nelielie atstatumi starp ēkām liekot viņam virzīties tieši gar ēkām pat tādā gadījumā, ja viņam psiholoģiski šis ceļš nemaz nav patīkams. Ārpus vēsturiskā centra apbūves blīvums parasti esot mazāks, neapbūvēto un apzaļumoto platību esot vairāk un iespējas izvēlēties alternatīvus pārvietošanās ceļus – plašākas. Tādējādi spēļu zāļu izvietojums Vēsturiskā centra apbūvē pilsētvides lietotājus ietekmējot tiešāk nekā citur, jo apbūves mērogs nosakot ciešāku kontaktu starp ēkām un cilvēkiem.

Gājēji esot viena no nozīmīgākajām un skaitliski lielākajām pilsētvides lietotāju grupām, un tieši no viņu uztveres esot atkarīgs pilsētvides kvalitātes novērtējums. Gājēji pārsvarā pārvietojoties pa ietvēm gar ēku fasādēm, un tādējādi īpašu nozīmi iegūstot tās funkcijas, kas tiek īstenotas ēku pirmajos stāvos, tas ir, tiešā gājēju uztveres zonā. Tātad pilsētvides kvalitāti nosakot ne tikai apbūves raksturs kopumā, bet galvenokārt tās detaļas, kuras gājējs var redzēt un uztvert, pārvietojoties pa pilsētu. U. Bratuškins uzsver, ka būtisks vides kvalitātes indikators ir iespēja no ielas telpas redzēt, kas notiek iekštelpās, tieši tāpat kā iespēja no iekštelpām redzēt, kas notiek ārpusē. Ja pirmie stāvi ir slēgti un vienveidīgi, būvēti no melna stikla, betona vai ķieģeļiem, pastaigas pilsētvidē esot iespaidiem trūcīgas.

Caurredzama un sabiedriskajām norisēm piesātināta dzīve pilsētas publiskajā telpā esot ne tikai estētiska vērtība, bet arī sabiedrības drošību veicinošs faktors. Aktīvs ārtelpu un iekštelpu dialogs ne tikai paplašinot ēku un āra teritoriju izmantošanas funkcionalitāti, bet arī veicinot vides lietotāju, tas ir, sabiedrības psiholoģisko komfortu un drošību. Tādējādi esot atbalstāma jebkura aktivitāte, kas paaugstina pirmo stāvu

caurredzamu izmantošanu un piesaista publiku gan iekšelpās, gan ārpus tām, savukārt aktivitātes, kas to bremzē, esot ierobežojamas un izskaužamas. Spēļu zālēm raksturīgā norobežošanās no apkārtējās vides un koncentrēšanās tikai uz norisēm to iekšienē neesot savienojama ar caurredzamas un drošas publiskās telpas veidošanas principiem. Turklāt agresīva, nereti mirgojoša, ar gaismas efektiem piesātināta reklāma neesot savienojama ar vēsturiskās vides saglabāšanas nostādnēm.

Ņemot vērā to, ka pilsētvides plānošana ir process, kurā jāsalāgo dažādu ieinteresēto pušu viedokļi, bet viens no ilgtspējīgas un cilvēkiem draudzīgas vides indikatoriem, īpaši pilsētu vēsturiskajos centros, ir apmeklētāju skaits, pašvaldības esot ieinteresētas savā teritorijā veicināt daudzveidīgu vides izmantošanu. Dažādu pilsētu pieredze atšķiroties. Rīgas dome, izstrādājot teritorijas plānojuma dokumentus, esot tajos iestrādājusi principus, kas veicina pilsētvides dzīvotspēju. To lielā mērā nodrošinot rosīga sabiedriskā dzīve, īpaši tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas funkcijas. Sabiedrības ieguvums no atbilstoši veidotas pilsētvides esot iespēja šo pilsētvidi pilnvērtīgi lietot un baudīt visām lietotāju grupām gan pēc statusa (pastāvīgie iedzīvotāji, pilsētas viesi, ēkās izvietotajās darbavietās strādājošie), gan vecuma (bērni un jaunieši, pieaugušie, seniori), gan fiziskajām īpatnībām (cilvēki ar pārvietošanās vai vides uztveres grūtībām). U. Bratuškins uzskata, ka ar apstrīdēto normu noteikto ierobežojumu no pilsētvides dzīvotspējas viedokļa var uzskatīt par samērīgu, jo tas, no vienas puses, ļauj spēļu zāli atvērt arī Vēsturiskajā centrā un, no otras puses, pasargā kultūrvēsturisko vidi no tiešas konfrontācijas ar pilsētvidei nedraudzīgajiem spēļu zāļu ietekmes faktoriem.

11. Pieaicinātā persona – Latvijas Universitātes emeritētā profesore Dr. phil. Skaidrīte Lasmane – uzskata, ka valsts veikta azartspēļu uzraudzība un atbilstoša kontrole nav vienīgais regulējuma veids. Ņemot vērā azartspēļu nozares problemātisko un riskanto raksturu, esot nepieciešama precīza un tālredzīga politiskā stratēģija, kā arī argumentēts morālās pieļaujamības izvērtējums.

Azartspēļu morālās pieļaujamības pamatojumam pārsvarā tiek izmantots viedoklis par to, kā indivīda liberālās brīvības iespējas reāli īstenojas patērētāju un brīvā tirgus attiecību sabiedrībā. Azartspēļu ietekmes pētījumos uzsvērti gan to pieļāvuma un attaisnojuma, gan riska faktoru un ierobežojumu argumenti. Argumenti par labu azartspēlēm esot, piemēram, tādi, ka paplašinās noteiktas iedzīvotāju grupas izklaides un brīvā laika pavadīšanas iespējas, valsts un pašvaldības, izsniedzot atļaujas spēļu zāļu atvēršanai un iekasējot nodokļus, palielina savus ieņēmumus, tiek piesaistīti tūristi un attīstīta tūrisma industrija. Tomēr azartspēļu nozares piedāvātā izlaide un

komercdarbība esot atzīstama par specifisku, problemātisku un riskantu izvēli. Pētījumos azartspēles parasti tiekot pielīdzinātas alkohola, nikotīna, narkotisko un citu atkarību izraisošu vielu lietošanas paradumiem. Tās esot saistītas arī ar reālu īpašuma vai finanšu, kā arī morāla zaudējuma risku un visām no tā izrietošajām sekām, kas skar pašu spēlētāju, viņa ģimeni, valsti un sabiedrību kopumā.

Runājot par azartspēļu nodarītajiem individuālajiem un visas sabiedrības morālajiem zaudējumiem, esot minama atkarīgā spēlētāja patības degradācija un deformācija, jo spēles azarts audzējot nekontrolējamās vēlmes, kuras agrāk vai vēlāk novedot pie pārmērībām un morāli neattaisnojamām individuālām un sociālām problēmsituācijām. Azartspēļu atkarība sagraujot indivīda cieņu, pašapziņu un laimes izjūtu, jo egoistiska bauda un bezspēcīga, nekontrolēta pakļaušanās azarta varai nedodot nekādu labumu ne indivīdam pašam, ne citiem. Bieži šo atkarību pavadot alkoholisms, un abas šīs atkarības kopā izraisot depresiju un citas mentālas slimības. Pastāvot arī liels risks, ka var izirt atkarīgā cilvēka ģimene, ka viņš var zaudēt draugus.

Saistībā ar visu iepriekš minēto nenovēršams un postošs esot nabadzības un sociālās nevienlīdzības pieaugums, jo, ņemot vērā daudzu cilvēku nespēju pretoties spēles vilinājumam, finanšu līdzekļi un īpašumi tiekot netaisnīgi pārdalīti par labu peļņas guvējiem – spēļu zāļu īpašniekiem. No azartspēļu jomas iegūtie valsts un pašvaldību ieņēmumi neesot samērojami ar nabadzības riskam pakļautās sabiedrības daļas postu. Turklāt nabadzības un nevienlīdzības palielināšanās izraisot konfliktu un sadursmju vairošanos, neapmierinātību ar dzīvi, novedot pie tā, ka sociālā vide un sabiedrība kļūst aizvien depresīvāka.

Azartspēļu atkarība un spēļu zālēs pavadītās garās stundas graujot Latvijā tradicionālo darba tikumu, nopietni apdraudot cilvēka darbaspējas un nereti novedot pie darba zaudējuma. Tāpat vājinoties cilvēka individuālā un sociālā tikumība, jo laika izšķiešana spēļu zālēs neveicinot nedz fizisku, nedz intelektuālu un emocionālu pilnveidi. Azartspēļu atkarība novēršot cilvēku no morālā saprātīguma, sociālā taisnīguma, pilnvērtīgas, kvalitatīvas atpūtas un dzīves kvalitātes uzturēšanas iespējām. Azartspēles esot primitīva patērieciska izklaide, kas tiklab indivīdam, kā arī sabiedrībai radot finansiālus, kognitīvus un morālus zaudējumus.

Latvijā ar azartspēlēm saistītie ieguvumi un zaudējumi neesot izvērtēti un pienācīgi apspriesti ne valsts politikas, ne likumdošanas ietvaros, nedz arī plašsaziņas līdzekļos. S. Lasmane izsaka bažas par pārmērīgi intensīvo un blīvo spēļu zāļu vairošanos galvaspilsētā un visā Latvijas teritorijā un par tās ietekmi uz sociālo vidi un labklājību. Veselīgas sociālās vides aspektā daudz svarīgāka par Vēsturiskā centra atbrīvošanu no spēļu zālēm būtu to koncentrēšana kādā noteiktā ģeogrāfiskā vietā,

tādējādi patiesi veicinot tūrismu, nevis iedzīvotāju atkarību.

S. Lasmane uzskata, ka nepieciešami stingrāki likumdošanas akti, kas pievērstu uzmanību azartspēlēm, palīdzētu apzināties to bīstamību un izgaismotu to degradējošās sekas. Tāpat esot stingrāk ierobežojama azartspēļu tiešā un netiešā reklāma, citstarp attiecīgās nozares komersantu tiesības un iespējas atbalstīt sporta un kultūras pasākumus. Spēļu zāles esot atzīstamas par riskantām izklaides vietām, kur peļņu gūst neliela sabiedrības daļa, bet zaudējumus piedzīvo ne tikai regulārie to apmeklētāji, bet sociālā vide un sabiedrība kopumā. No morālās pieļaujamības viedokļa spēļu zāļu darbība esot vērtējama kā negodīga, bezatbildīga, sociālo un morālo vidi degradējoša komercdarbība. Spēļu zāļu izplatības ierobežojumi esot neatsverams ieguvums no sabiedrības dzīves kvalitātes, morālās un sociālās labklājības viedokļa.

12. Pieaicinātā persona – Rīgas Stradiņa universitātes Psihosomatiskās medicīnas un psihoterapijas katedras docents psihiatrs un psihoterapeits Dr. med. Artūrs Utināns – norāda, ka patoloģiska azartspēļu atkarība ir psihisks stāvoklis, pie kura var novest azartspēļu vietas pieejamība. Azartspēļu atkarības pētnieki uzskatot, ka spēļu zāles ir atbildīgas par to, lai ar “pienācīgu rūpību” ierobežotu savu ietekmi patoloģiskas azartspēļu atkarības attīstībā. Spēļu zāļu īpašnieki dažādos veidos varētu palīdzēt kavēt patoloģiskas azartspēļu atkarības attīstību, piemēram, samazinot spēles ilgumu, ātrumu un spēļu mainīgumu, kā arī atturoties no pamudinājumiem piedalīties šādās spēlēs vai arī ierobežojot piekļuvi spēļu zālēm. Šo ieteikumu īstenošana gan nepalīdzētu efektīvi kavēt patoloģiskas azartspēļu atkarības attīstību, taču varētu dot zināmu labumu gan sabiedrībai, gan azartspēļu nozarei, jo mazinātu sabiedrības negatīvo attieksmi pret to.

A. Utināns norāda, ka no azartspēlēm atkarīgo personu ārstēšanā izmanto veselu virkni dažādu metožu, tostarp psihodinamisko psihoterapiju, kognitīvi biheiviorālo terapiju, stacionāra rehabilitācijas programmas, apzinātības attīstīšanā balstītās terapijas, anonīmo azartspēļu atkarīgo grupas, farmakoloģisko ārstēšanu, kā arī kombinētās terapijas. Tomēr neviena no šīm terapijas metodēm neesot pierādījusi pietiekami augstu efektivitāti ilgtermiņa pētījumos. Kombinētās terapijas dodot labākus rezultātus, taču šāda ārstēšana esot diezgan sarežģīta un, neraugoties uz ieguldīto laiku un līdzekļiem, diezgan bieži negarantējot vēlamo iznākumu.

Efektīvu ārstēšanas stratēģiju trūkums arī nosakot ārstēšanas sarežģītību, jo neizārstētie pacienti turpinot ciest paši un sagādāt ciešanas un finansiālus zaudējumus savai ģimenei. Zaudējumus varot ciest arī šo personu darba devēji. Nereti personas, kas cieš no azartspēļu atkarības, nonākot ieslodzījuma vietās. A. Utināns vērš uzmanību arī

uz to, ka no azartspēlēm atkarīgo personu ārstēšanas izmaksas gulstas uz sabiedrības vai ģimenes pleciem.

Secinājumu daļa

13. Rīgas dome lūdz izbeigt tiesvedību lietā, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, un norāda, ka Pieteikuma iesniedzēja vēloties, lai Satversmes tiesa pārskata Rīgas domes un Augstākās tiesas veikto apstrīdētās normas un citu tiesību normu interpretāciju. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka procesuāla rakstura jautājumi ir skatāmi pirms tiesību normu konstitucionalitātes izvērtēšanas pēc būtības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 10. februāra sprieduma lietā Nr. 2016-06-01 17. punktu*).

No Rīgas domes atbildes raksta izriet, ka, pēc tās ieskata, tiesvedība lietā būtu izbeidzama tādēļ, ka personas tiesības aizskar nevis pati apstrīdētā norma, bet tās piemērošana. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmā daļa nosaka gadījumus, kādos ar Satversmes tiesas lēmumu līdz sprieduma pasludināšanai var izbeigt tiesvedību lietā. Šīs normas 6. punkts paredz, ka to var darīt “citos gadījumos, kad tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama”. Tātad Satversmes tiesai visupirms jāizvērtē, vai pastāv apstākļi, kuru dēļ tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktu pieteikums Satversmes tiesā iesniedzams, ja tiesa, izskatot administratīvo lietu pirmajā instancē, uzskata, ka tiesību norma, ko iestāde ir piemērojusi vai kas administratīvajā tiesas procesā būtu jāpiemēro šajā lietā, neatbilst Satversmei.

Pieteikumu Satversmes tiesai iesniegusi Administratīvā rajona tiesa, kura uzskata, ka apstrīdētā norma aizskar personas – pieteicējas administratīvajā lietā SIA “ALFOR” – tiesības. Pieteikumā norādīts, ka SIA “ALFOR” ir azartspēļu organizētāja un pārsūdzējusi tai adresēto Rīgas domes 2017. gada 18. oktobra lēmumu Nr. 269 “Par atļaujas atvērt spēļu zāli un organizēt attiecīgās azartspēles Brīvības ielā 48/50, Rīgā, atcelšanu”. Minētais lēmums citstarp pamatots ar apstrīdēto normu, tātad iestāde – Rīgas dome – to ir piemērojusi. Tāpat pieteikumā pamatots, kādēļ, pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētā norma neatbilst Satversmei. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma ierobežo SIA “ALFOR” pamattiesības, kas noteiktas Satversmes 105. pantā, jo liedzot tai turpināt savu komercdarbību un gūt no tās ekonomisku labumu. Tātad Pieteikuma iesniedzējas pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas prasībām. Satversmes tiesas kolēģijas 2018. gada 9. augusta lēmumā par lietas ierosināšanu

secināts, ka pieteikums atbilst arī citām Satversmes tiesas likuma prasībām, un tāpēc tika ierosināta lieta.

Satversmes tiesas kompetence ļauj izvērtēt tikai tiesību normas, nevis tās piemērotāju rīcības atbilstību (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-16-01 17. punktu*). Tādējādi Satversmes tiesas pamatuzdevums nav izvērtēt to, kā tiesību normu piemērotājas – Rīgas dome un administratīvās tiesas – interpretējušas un piemērojušas apstrīdēto normu un citas tiesību normas, vai to, ka Rīgas dome vairāk nekā 10 gadus apstrīdēto normu nav piemērojusi. Tomēr tiesību normu nevar izprast ārpus tās piemērošanas prakses un tiesību sistēmas, kurā tā funkcionē (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 20.2.2. punktu*). Tas vien, ka lietas izskatīšanas gaitā Satversmes tiesai var nākties interpretēt tās pašas tiesību normas, kuras jau interpretējusi Rīgas dome vai tiesas, nav pietiekams pamats tiesvedības izbeigšanai.

Tādējādi Rīgas domes lūgums izbeigt tiesvedību lietā nav pamatots. Nav konstatēti arī citi apstākļi, kuru dēļ tiesvedība lietā nebūtu iespējama.

Līdz ar to tiesvedība lietā turpināma.

14. Satversmes 105. pants nosaka: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Pieteikumā lūgts izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Satversmes 105. pants paredz gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot šīs tiesības. Tādējādi minētais pants, no vienas puses, ietver valsts pienākumu veicināt un atbalstīt īpašuma tiesības, proti, pieņemt tādus likumus, kas nodrošinātu šo tiesību aizsardzību, taču, no otras puses, dod valstij arī tiesības noteiktā apjomā un kārtībā iejaukties īpašuma tiesību izmantošanā (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu un 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 21. punktu*).

Ar “tiesībām uz īpašumu” Satversmes 105. panta izpratnē saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas, tostarp personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar komercdarbības veikšanu. Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka Satversmes 105. panta pirmā teikuma tvērumā jeb tiesību uz īpašumu saturā ietilpst personas tiesības veikt

komercdarbību uz licences pamata (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-100-03 8.2. punktu un 2014. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. 2013-21-03 10.1. punktu*). Lai kādas ekonomiskās intereses tiktu atzītas par īpašuma tiesību objektu Satversmes 105. panta izpratnē, tām jāatbilst tiesību sistēmā noteiktajiem kritērijiem (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 6. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2014-35-03 11.1. punktu*).

Pieteikumā norādīts: SIA “ALFOR” uzskata, ka konkrētajā situācijā tiek aizskarta arī tās tiesiskā paļāvība (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 3. lp.*). Satversmes tiesa ir interpretējusi Satversmes 105. pantu arī kopsakarā ar Satversmes 1. pantā nostiprināto tiesiskās paļāvības principu, kurš noteic, ka valsts iestādēm savā darbībā jābūt konsekventām un jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties saskaņā ar konkrētu tiesību normu vai iegūtajām tiesībām (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-04-01 21. punktu*).

Tādējādi personas iegūtās tiesības veikt noteikta veida komercdarbību ietilpst Satversmes 105. panta pirmā teikuma tvērumā.

15. Lai izvērtētu apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105. pantam, jānoskaidro, vai apstrīdētā norma ierobežo attiecīgās personas pamattiesības.

Apstrīdētā norma nosaka: “Aizliegts ierīkot spēļu zāli JC, JC1, JC2, JC3 un JC4 teritorijās, izņemot četru un piecu zvaigžņu viesnīcas.” Minētais ierobežojums ietverts pašvaldības teritorijas plānojumā. Apstrīdētā norma attiecas uz Vēsturiskā centra plānojumā izdalītajām centru apbūves JC teritorijām. Saistošo noteikumu Nr. 38 442. punkts nosaka: “Centru apbūves teritorija (C) ir teritorija, kur atļautā izmantošana ir intensīva jaukta apbūve ar daudzveidīgām komerciāla rakstura funkcijām un māju būvniecība, bet nav atļauta teritorijas izmantošana ražošanas funkcijām.” Savukārt šo noteikumu 456. punkts paredz, ka uz JC teritorijām tiek attiecināti izņēmuma un papildu noteikumi un tās attēlotas Vēsturiskā centra plānojuma grafiskās daļas plānā “RVC detalizētā teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”. No šā plāna izriet, ka gandrīz visas JC teritorijas atrodas Vēsturiskā centra robežās, bet dažas no tām arī Vēsturiskā centra aizsardzības zonas teritorijā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka gadījumos, kad īpašnieks nevar savu īpašumu brīvi lietot, gūstot no tā iespējamus labumus, viņa īpašuma tiesības ir ierobežotas (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2015-13-03 13. punktu*). Viens no veidiem, kā īpašuma tiesības var ierobežot sabiedrības interesēs, ir teritorijas plānošana, jo ar teritorijas plānojumu tiek ierobežota nekustamā īpašuma

brīva un netraucēta izmantošana. Ar teritorijas plānojumu noteiktais īpašuma tiesību ierobežojums ir tiešs, jo plānojums sabiedrības interesēs nepastarpināti ierobežo privātpersonas tiesības uz īpašumu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-10-03 8. punktu un 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03 8.1. un 10. punktu*). Teritorijas plānojumā noteiktais teritorijas izmantošanas veids ir tiesiskais pamats, uz kura pašvaldība pieņem privātpersonai saistošus lēmumus par konkrētā īpašuma izmantošanu un tās aprobežojumiem (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 5. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-20-03 6. punktu*).

Azartspēļu likums nosaka azartspēļu organizētāju licencēšanas kārtību. Saskaņā ar likuma 3. panta pirmo daļu Latvijas Republikā azartspēles drīkst organizēt tikai pēc attiecīgu licenču saņemšanas. Azartspēļu organizēšanas licence dod tās saņēmējam tiesības organizēt licencē norādītās azartspēles visā Latvijas teritorijā. Šo licenci izsniedz uz nenoteiktu laiku, bet katru gadu tā jāpārreģistrē (*sk. Azartspēļu likuma 10. pantu*). Savukārt atbilstoši Azartspēļu likuma 20. panta pirmajai daļai un 26. panta pirmajai daļai spēļu zāle ir viena no iespējamām azartspēļu organizēšanas vietām, kuras atvēršanai konkrētā vietā nepieciešams saņemt spēļu zāles licenci. Azartspēļu organizēšanas licences un spēļu zāles licences izsniedz Azartspēļu un izložu inspekcija. Lai saņemtu spēļu zāles licenci, azartspēļu organizētājam citstarp jāiesniedz pašvaldības izsniegta atļauja atvērt spēļu zāli un organizēt attiecīgās azartspēles konkrētajās telpās (*sk. Azartspēļu likuma 26. panta otrās daļas 2. punktu*). Tātad komersantiem, lai tie varētu nodarboties ar azartspēļu organizēšanu, ir jāsaņem, pirmkārt, azartspēļu organizēšanas licence, otrkārt, pašvaldības atļauja atvērt spēļu zāli un organizēt azartspēles konkrētās telpās un, treškārt, spēļu zāles licence.

Ar apstrīdēto normu Rīgas dome ir noteikusi ierobežojumus spēļu zāļu ierīkošanai konkrētās Vēsturiskā centra daļas funkcionālajās zonās – JC teritorijās. Tas nozīmē, ka ar apstrīdēto normu citstarp var tikt pamatots pašvaldības lēmums atcelt azartspēļu organizētājam iepriekš izdoto atļauju atvērt spēļu zāli un organizēt azartspēles konkrētās telpās. Bez minētās pašvaldības atļaujas komersants nevar nodarboties ar azartspēļu organizēšanu konkrētajās telpās un līdz ar to arī saņemt spēļu zāles licenci. Tādējādi ar apstrīdēto normu tiek ierobežotas personas tiesības veikt konkrēta veida komercdarbību noteiktā vietā, kurā tā līdz šim, pamatojoties uz pašvaldības iepriekš izdoto atļauju un spēļu zāles licenci, bija veikusi savu komercdarbību.

Līdz ar to apstrīdētā norma ierobežo personai – azartspēļu organizētājam – Satversmes 105. pantā noteiktās pamattiesības.

16. Lai noskaidrotu, vai apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir attaisnojams, jāpārbauda, vai:

- 1) ierobežojums ir noteikts saskaņā ar likumu;
- 2) ierobežojumam ir leģitīms mērķis;
- 3) ierobežojums ir samērīgs (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-30-01 12. punktu*).

Tādējādi Satversmes tiesai visupirms jānoskaidro, vai personas pamattiesību ierobežojums ir noteikts saskaņā ar likumu.

Satversmes 105. panta trešais teikums noteic, ka īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Satversmes tiesa, interpretējot šo normu saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, secinājusi, ka vārds “likums” ietver ne tikai Saeimas pieņemtus likumus, bet arī citus vispāršaistošus (ārējus) normatīvos aktus, ja vien tie atbilst noteiktiem kritērijiem, tostarp ja tie izdoti, pamatojoties uz likumu, ja tie ir publicēti vai citādā veidā pieejami un ja tie ir pietiekami skaidri formulēti, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu*).

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 14. panta trešo daļu un 41. panta otro daļu pašvaldībām savu funkciju izpildes nodrošināšanai ir tiesības izdot saistošos noteikumus, kuriem jāatbilst Satversmei, šim likumam, citiem likumiem un Ministru kabineta noteikumiem. Savukārt Satversmes tiesa ir secinājusi: lai teritorijas plānojums būtu tiesisks, tam, pirmkārt, jābūt normatīvajos aktos noteiktā kārtībā izstrādātam un apstiprinātam un, otrkārt, jāatbilst normatīvajiem aktiem (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 16. punktu*).

Tādējādi, lai izvērtētu to, vai apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums uzskatāms par noteiktu saskaņā ar likumu, ir jānoskaidro:

- 1) vai Vēsturiskā centra plānojums un tajā ietvertie Saistošie noteikumi Nr. 38 ir izstrādāti un apstiprināti teritorijas attīstības plānošanu regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un vai tie ir publicēti vai citādā veidā pieejami;
- 2) vai Rīgas dome izdevusi apstrīdēto normu, pamatojoties uz likumā noteiktu pilnvarojumu, vai šī norma nav pretrunā ar likumiem un Ministru kabineta noteikumiem un vai tā ir pietiekami skaidra, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus.

17. Satversmes tiesa ir secinājusi: lai teritorijas plānojums būtu tiesisks, tam visupirms jābūt noteiktā kārtībā izstrādātam un apstiprinātam. Ja teritorijas plānošanas procesā pieļauti būtiski pārkāpumi, tad teritorijas plānojums vai tā daļa nav pieņemta pienācīgā kārtībā. Būtisku pārkāpumu var kvalificēt pēc vairākiem kritērijiem.

Pirmkārt, būtisks teritorijas plānošanas procesa pārkāpums ir tāds pārkāpums, kura rezultātā pieņemts citāds, nevis tāds lēmums, kāds būtu bijis, ja procedūra tiktu ievērota. Otrkārt, būtisks pārkāpums ir pieļauts tādos gadījumos, kad ir būtiski pārkāptas sabiedrības tiesības piedalīties teritorijas plānošanas procesā. Treškārt, par būtisku pārkāpumu atzīstami arī citi teritorijas plānošanas principu pārkāpumi (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 16. punktu*).

Vēsturiskā centra plānojuma izstrāde tika uzsākta 2000. gada 26. septembrī ar Rīgas domes lēmumu Nr. 8883 “Par Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāna izstrādi”. Vēsturiskā centra plānojuma izstrādāšanas laikā normatīvais regulējums vairākkārt mainījās, taču tā apstiprināšanas brīdī bija spēkā 2002. gada 22. maijā pieņemtais Teritorijas plānošanas likums, kas stājās spēkā 2002. gada 26. jūnijā, un Ministru kabineta 2004. gada 19. oktobra noteikumi Nr. 883 “Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 833), kas stājās spēkā 2004. gada 4. novembrī.

Rīgas dome norādījusi, ka saskaņā ar normatīvajiem aktiem Vēsturiskā centra plānojuma izstrādes laikā notikusi sabiedriskā apspriešana šādos četros posmos (pēc attiecīgu paziņojumu publicēšanas vietējā laikrakstā un laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”):

- 1) sabiedriskās apspriešanas pirmais posms – no 2001. gada 18. janvāra līdz 2002. gada 28. jūnijam;
- 2) sabiedriskās apspriešanas otrais posms – no 2004. gada 5. aprīļa līdz 2004. gada 31. maijam;
- 3) sabiedriskās apspriešanas trešais posms – no 2004. gada 7. decembra līdz 2004. gada 29. decembrim;
- 4) sabiedriskās apspriešanas ceturtais posms – no 2005. gada 6. septembra līdz 2005. gada 18. oktobrim.

Īstenojot sabiedriskās apspriešanas pirmo posmu, veikta arī sabiedrības domas izpēte un realizēta sabiedrības iesaistes programma projekta “Atstāsim Rīgu saviem bērniem!” ietvaros. Projekta galaziņojumā esot minēts, ka 71 procents aptaujāto neatkarīgi no dzimuma, vecuma un izglītības iestājas pret spēļu zāļu atrašanos Rīgas centrā (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 40. un 41. lp.*).

2005. gada 15. novembrī Rīgas dome pieņēma lēmumu Nr. 583 “Par Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojuma galīgās redakcijas noteikšanu”. Pirms Vēsturiskā centra plānojuma apstiprināšanas pieprasīti normatīvajos aktos noteiktie institūciju atzinumi.

2005. gada 7. decembrī Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija vēstulē Nr. 3235 saskaņoja Vēsturiskā centra plānojuma tālāku virzīšanu apstiprināšanai, ja tiek veikti atsevišķi labojumi.

2006. gada 11. janvārī Vēsturiskā centra plānojums tika izskatīts Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomes LVII sēdē un tika nolemts pieļaut Vēsturiskā centra plānojuma galīgās redakcijas apstiprināšanu, ja tiek turpināts Vēsturiskā centra plānošanas darbs un veiktas nepieciešamās korekcijas.

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, pamatojoties uz Teritorijas plānošanas likuma 7. panta trešās daļas 3. punktu un Ministru kabineta noteikumu Nr. 883 80.3. apakšpunktu, 2006. gada 25. janvārī sniedza atzinumu Nr. 1-22/13702/972 par Vēsturiskā centra plānojumu. Atzinumā konstatētas atsevišķas nepilnības un pieprasīts veikt konkrētus labojumus. Šajā un iepriekš minētajos institūciju atzinumos pieprasītie labojumi nebija saistīti ar apstrīdēto normu.

2006. gada 7. februārī Rīgas dome apstiprināja Vēsturiskā centra plānojumu un Vēsturiskā centra teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus izdeva kā Saistošos noteikumus Nr. 38. Tie stājās spēkā 2006. gada 18. februārī, proti, nākamajā dienā pēc tam, kad laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" tika publicēts pašvaldības lēmums par saistošo noteikumu izdošanu. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 883 46. punktu Rīgas dome divu nedēļu laikā pēc plānojuma stāšanās spēkā iesniedza to zināšanai Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijai un citām institūcijām. Vēsturiskā centra plānojums ir pieejams Rīgas domes tīmekļvietnē (*sk. <http://www.rdpad.lv/rtp/rvc/>*).

Ne Pieteikuma iesniedzēja, ne pieaicinātās personas nenorāda uz būtiskiem pārkāpumiem, kas būtu pieļauti Vēsturiskā centra plānojuma izstrādes un apstiprināšanas procesā. Arī Satversmes tiesa lietas sagatavošanas laikā nav atklājusi tādus Vēsturiskā centra plānojuma izstrādes un apstiprināšanas procesa pārkāpumus, kuru dēļ Vēsturiskā centra plānojums būtu uzskatāms par spēkā neesošu.

Līdz ar to Vēsturiskā centra plānojums ir izstrādāts un apstiprināts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un ir pieejams.

18. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnorma un Satversmes 101. pants ietver pašvaldību principu un rada tiesisku pamatu pašvaldību institucionālai pastāvēšanai un funkcionālai darbībai. Pašvaldība institucionālajā aspektā ir īpaša valsts pārvaldes jeb publisko lietu pārvaldīšanas forma – pašpārvalde –, kuras augstākais orgāns – dome – ir demokrātiski tieši leģitimēta, proti, pašvaldības iedzīvotāju ievēlēta. Savukārt funkcionālajā aspektā valsts pārvalde atbilstoši demokrātijas principam un pašvaldības principam ir organizējama subsidiāri,

proti, nozīmīgu vietēja rakstura vajadzību un interešu pārvaldīšana nododama pēc iespējas tuvāk pašiem iedzīvotājiem viņu organizētai pašvaldībai. Valstij un pašvaldībai piekritīgo pārvaldes funkciju nošķiršana ir atkarīga no likumdevēja apsvērumiem par iespējami efektīvāko valsts pārvaldi un pārvaldāmo interešu izlemšanu pēc iespējas tuvāk iedzīvotājiem. Pašvaldības atrodas Ministru kabineta padotībā un kompetences jomā un kā pastarpinātās pārvaldes iestādes organizatoriski ietilpst vienotajā valsts pārvaldes sistēmā (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-32-05 11. un 12. punktu un 2018. gada 15. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-07-05 15.1. punktu*).

Likumdevējs atsevišķu jautājumu izlemšanu var nodot arī pašvaldību kompetencē, tomēr pašvaldības domei nav likumdevēja rīcības brīvības. No likumības un varas dalīšanas principiem izriet, ka pašvaldībai ir tiesības izdot saistošos noteikumus tikai likumā noteiktos gadījumos, likuma ietvaros, un tie nedrīkst būt pretrunā ar Satversmes normām, kā arī citām augstāka juridiska spēka tiesību normām (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2015-13-03 14.1. un 14.3. punktu*). Saistošie noteikumi ir pašvaldības domes izpildu varas instruments, ar kura palīdzību dome var organizēt savu autonomo funkciju izpildi un noregulēt citus jautājumus, ja likums vai Ministru kabineta noteikumi ir pašvaldību tam pilnvarojuši (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 15. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-07-05 15.2. punktu*).

Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka, noskaidrojot likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu, jāņem vērā konkrētās nozares specifika. Ar likumdevēja pilnvarojumu nav jāsaprot tikai viena konkrēta, lakoniska tiesību norma, bet tiesiskā regulējuma būtība un mērķi (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 11. janvāra sprieduma lietā Nr. 2010-40-03 10.4. punktu*). Tādējādi pilnvarojums Rīgas domei izdot apstrīdēto normu izvērtējams, ņemot vērā konkrētās nozares specifiku, un tas var izrietēt ne tikai no vienas konkrētas likuma normas.

18.1. Vispārīgi pilnvarojums pašvaldībām izstrādāt un apstiprināt teritorijas plānojumu un noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību ir noteikts likuma “Par pašvaldībām” 15. panta pirmās daļas 13. punktā un 43. panta pirmās daļas 1. punktā, kā arī teritorijas plānošanu regulējošos normatīvajos aktos, kas attiecīgajā laikā bijuši spēkā.

Saskaņā ar Vēsturiskā centra plānojuma izstrādes un apstiprināšanas laikā spēkā bijušā Teritorijas plānošanas likuma 1. pantu un 5. panta 4. punktu pašvaldības teritorijas plānojums ir ilgtermiņa teritorijas plānošanas dokuments, kurš izstrādāts un stājies spēkā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un kurā noteiktas pašvaldības

teritorijas attīstības iespējas, virzieni un aprobežojumi, kā arī pašvaldības teritorijas pašreizējā un plānotā (atļautā) izmantošana. Teritorijas plānojuma izstrādē jāņem vērā tādi teritorijas plānošanas principi kā ilgtspējības princips, interešu saskaņotības princips, daudzveidības princips, konkurences princips, kā arī nepārtrauktības un pēctecības princips (*sk. Teritorijas plānošanas likuma 3. pantu*). Likums noteica arī pašvaldību un citu institūciju kompetenci teritorijas plānošanas jomā.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Satversmes 105. pants, kā arī normatīvie akti teritorijas plānošanas jomā piešķir pašvaldībai rīcības brīvību noteikt tās teritorijas plānojumā darbību prioritātes, attīstības virzienus un sasniedzamos mērķus, kuru labad nepieciešams paredzēt īpašuma tiesību izmantošanas priekšnoteikumus. Tomēr šī piešķirtā rīcības brīvība nav neierobežota. Par vadlīnijām rīcības brīvības pareizai, adekvātai izmantošanai teritorijas plānošanas jomā jākalpo gan vispārējiem tiesību principiem un valsts pārvaldes principiem, gan teritorijas plānošanas principiem (*sal. sk. Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2003-16-05 5. punktu un 2013. gada 5. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-20-03 12. punktu*).

Tādējādi likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma ietvaros pašvaldībai ir noteikta rīcības brīvība teritorijas plānošanas jomā, tostarp tiesības paredzēt tās teritorijas plānojumā īpašuma tiesību aprobežojumus.

18.2. Izskatāmajā lietā vērā ņemams tas, ka apstrīdētā norma attiecas uz Vēsturisko centru un ietverta Vēsturiskā centra plānojumā. Tādējādi, vērtējot apstrīdēto normu, ir jāņem vērā arī Vēsturiskā centra aizsardzības tiesiskais regulējums.

Kopš 1995. gada 10. aprīļa Latvijā ir spēkā UNESCO Konvencija. Tās preambulā norādīts, ka kultūras un dabas mantojumam arvien vairāk draud izzušana, pie kā var novest arī sociālās un ekonomiskās dzīves attīstība. Tāpēc starptautiskajai sabiedrībai kopīgi jāpiedalās īpašas nozīmes universālas vērtības dabas un kultūras mantojuma aizsardzībā. Saskaņā ar konvencijas 1. pantu kultūras mantojums ir atsevišķi pieminekļi, ansambļi vai ievērojamas vietas: cilvēka radītas vai cilvēka un dabas kopīgi radītas, kā arī teritorijas, kas ietver arheoloģiski ievērojamas vietas, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no vēstures, estētikas, etnoloģijas vai antropoloģijas viedokļa. Savukārt konvencijas 4. pants noteic, ka pienākums nodrošināt kultūras un dabas mantojuma identifikāciju, aizsardzību, konservāciju, popularizāciju un nodošanu nākamajām paaudzēm vispirmām kārtām gulstas uz valsti. Valstij jādara viss, kas ir tās spēkos, gan maksimāli izmantojot esošos resursus, gan arī nepieciešamības gadījumā izmantojot starptautisko palīdzību un sadarbību.

Par valsts nozīmes kultūras pieminekli Vēsturiskais centrs atzīts jau 1983. gadā. 1997. gada 4. decembrī UNESCO Pasaules mantojuma komiteja pieņēma lēmumu un

6. decembrī iekļāva Vēsturisko centru Pasaules mantojuma sarakstā. Rīgas vēsturiskais centrs – UNESCO pasaules kultūras un dabas mantojuma objekts Nr. 852 – ir arī daļa no valsts nozīmes kultūras pieminekļa, proti, pilsētībūvniecības pieminekļa Nr. 7442 “Rīgas pilsētas vēsturiskais centrs”, kurš tika iekļauts Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ar Kultūras ministrijas 1998. gada 29. oktobra rīkojumu Nr. 128.

Vēsturiskā centra aizsardzības likums tika pieņemts 2003. gada 29. maijā, un saskaņā ar tā 2. pantu šā likuma mērķis ir nodrošināt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas saglabāšanu, aizsardzību un kvalitatīvu attīstību. Likuma 3. pants noteic, ka šā likuma uzdevums ir noteikt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas statusu, teritoriju, saglabāšanas, aizsardzības, izmantošanas, kā arī attīstības projektu īstenošanas kārtību un prasības Vēsturiskā centra plānojuma izstrādei. Savukārt Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 5. pants paredz, ka Vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā aizliegta jebkāda darbība, kas var izraisīt tajā esošo saglabājamo un aizsargājamo kultūrvēsturisko vērtību iznīcināšanu vai bojāšanu.

Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 9. panta pirmā daļa redakcijā, kas bija spēkā līdz 2017. gada 31. maijam, noteica Rīgas domei pienākumu izstrādāt un apstiprināt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojumu saistošo noteikumu veidā, ievērojot normatīvos aktus, kā arī Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes (līdz 2018. gada 12. jūnijam – Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija) un UNESCO Nacionālās komisijas prasības. Vēsturiskā centra plānojumā rakstveidā un grafiski parādāma Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas pašreizējā un plānotā (atļautā) izmantošana, izmantošanas aprobežojumi un prasības kultūrvēsturiskās vides un vēsturisko vērtību saglabāšanai (*sk. Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 8. panta pirmo daļu*).

Vēsturiskais centrs un tā aizsardzības zona ir Rīgas pilsētas administratīvās teritorijas daļa, kurai Vēsturiskā centra aizsardzības likums paredz atsevišķa teritorijas plānojuma izstrādi. Rīgas teritorijas plānojumā 2006.–2018. gadam, tostarp ne teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos, ne grafiskajā daļā, nav detalizēti noteikta Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas plānotā (atļautā) izmantošana. Rīgas domes 2005. gada 20. decembra saistošo noteikumu Nr. 34 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” 9. punktā noteikts, ka Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijā ievēro Vēsturiskā centra aizsardzības likumu, Ministru kabineta 2004. gada 8. marta noteikumus Nr. 127 “Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības noteikumi” un Vēsturiskā centra plānojumu. Rīgas teritorijas plānojuma 2006.–2018. gadam paskaidrojuma rakstā norādīts: ņemot vērā Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas īpašo nozīmi pilsētā, šai teritorijai ir izstrādāts speciāls teritorijas

plānojums, kas detalizē Rīgas teritorijas plānojumu 2006.–2018. gadam. Vēsturiskā centra plānojumam esot noteicošais spēks, realizējot jebkādu jaunu teritorijas izmantošanas vai apbūves attīstības projektu (*sk.: Rīgas teritorijas plānojuma 2006.–2018. gadam paskaidrojuma raksts, 54. lp. Pieejams: <http://www.rdpad.lv/rtp/speka-esosais/>*). Tātad Vēsturiskā centra plānojums konkrētā Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas atļauto izmantošanu un tās aprobežojumus.

Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 9. panta pirmā daļa šobrīd spēkā esošajā redakcijā paredz Rīgas domei pienākumu Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijai izstrādāt lokālpilnojumus. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka lokālpilnojums ir ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kas precizē (detalizē) teritorijas plānojuma noteikumus un tiek izstrādāts noteiktas teritorijas kompleksai plānošanai vai kāda plānošanas uzdevuma risināšanai. Satversmes tiesas nolēmumos ietvertās atziņas par teritorijas plānošanu ir attiecināmas arī uz lokālpilnojumiem, ciktāl tās nenonāk pretrunā ar lokālpilnojuma izstrādes īpašajiem noteikumiem (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 10. oktobra sprieduma lietā Nr. 2014-04-03 6. punktu*).

Pieaicinātā persona Saeima izsaka viedokli, ka Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 9. panta pirmajā daļā Rīgas domei piešķirtais pilnvarojums nav interpretējams tik plaši, ka tas ļautu Rīgas domei Vēsturiskā centra plānojumā regulēt visus aspektus, kas ietekmē iedzīvotāju uzturēšanos šajā teritorijā, tostarp iedzīvotāju veselību, labklājību un citus ar tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē saistītos aspektus (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 65. lp.*). Savukārt Rīgas dome norāda, ka šāda pieeja nespētu nodrošināt to, ka vienlaikus tiek izvērtēti un savstarpēji saskaņoti dažādi ekonomiskie, kultūras, sociālie un vides aspekti, atsevišķu nozaru intereses, kā arī teritorijas attīstības prioritātes, ņemot vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību (*sk. lietas materiālu 8. sēj. 15. lp.*).

Satversmes tiesa secina, ka sabiedrības ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanas nolūkos teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros veiktā interešu saskaņošana ir kompleksa, visaptveroša process un vienas noteiktas intereses nevar tikt pilnvērtīgi izvērtētas atsevišķā plānošanas dokumentā, neņemot vērā visas pārējās šajā teritorijā līdzās pastāvošās indivīdu un sabiedrības intereses. Nebūtu lietderīgi un teritorijas plānošanas principiem atbilstoši plānot vienas teritorijas daļas attīstību divreiz – Vēsturiskā centra plānojumā, ņemot vērā vienīgi kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanas, aizsardzības un attīstības intereses, un Rīgas pilsētas kopējā teritorijas plānojumā, ņemot vērā visas pārējās intereses, kas jebkurā teritorijas plānojumā ir jāsaņem.

Tādējādi izskatāmajā lietā normatīvie akti, kas pilnvaro pašvaldību izstrādāt un apstiprināt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojumu, proti,

likums “Par pašvaldībām”, normatīvie akti teritorijas plānošanas jomā un Vēsturiskā centra aizsardzības likums, veido vienotu tiesiskā regulējuma sistēmu. Šie normatīvie akti ir interpretējami kopsakarā un nav pretstatāmi cits citam. No tiem izriet pašvaldības tiesības plānot savas teritorijas attīstību un noteikt teritorijas izmantošanas aprobežojumus, ja vien tie nav pretrunā ar likumiem un Ministru kabineta noteikumiem, ja tiem ir leģitīms mērķis un tie ir samērīgi.

18.3. Apstrīdētā norma nosaka ierobežojumus azartspēļu organizētājiem, tāpēc, izvērtējot šo normu, vērā ņemams arī azartspēļu organizēšanas tiesiskais regulējums.

No 1994. gada 2. jūlija līdz 2005. gada 31. decembrim bija spēkā likums “Par izlozēm un azartspēlēm”, kura 20. panta pirmā daļa (sākotnējā redakcijā – 20. pants) paredzēja pašvaldības tiesības noteikt teritorijas, kurās nedrīkst atrasties azartspēļu nami. 2006. gada 1. janvārī spēkā stājās arī šobrīd spēkā esošais Azartspēļu likums, kas šādas pašvaldību tiesības *expressis verbis* neparedz.

2005. gada 27. oktobrī Saeimai iesniegtā likumprojekta “Azartspēļu un izložu likums” anotācijā norādīts, ka līdzšinējais regulējums radījis sabiedrībā nelabvēlīgu attieksmi pret azartspēlēm kā uzņēmējdarbības veidu, tāpēc nepieciešams izvirzīt un noteikt paaugstinātas ierobežojošas prasības šai nozarei – no vienas puses, samazinot azartspēļu izplatību un sabiedrisko pieejamību, bet, no otras puses, paaugstinot prasības attiecībā uz šīs nozares piedāvāto pakalpojumu kvalitāti un drošumu. Ar jauno likumu bija plānots līdzsvarot sabiedrības intereses – vēlmi ierobežot azartspēles, no vienas puses, un vēlmi izmantot šos pakalpojumus un organizēt azartspēles, no otras puses (*sk. 2005. gada 27. oktobrī Saeimā iesniegtā likumprojekta Nr. 1419 „Azartspēļu un izložu likums” anotāciju. Pieejama: http://www.saeima.lv/saeima8/lasa?dd=LP1419_0*).

Saskaņā ar Azartspēļu likuma 20. panta pirmo daļu azartspēles drīkst organizēt tikai kazino, spēļu zālēs, bingo zālēs, kā arī totalizatora vai derību likmju pieņemšanas vietās. Savukārt spēļu zāle ir azartspēļu organizēšanas vieta, kas ēkas tehniskās inventarizācijas plānā atzīmēta kā konstruktīvi nodalīta atsevišķa telpa vai vairākas savstarpēji saistītas telpas, kurās ir uzstādīti un tiek ekspluatēti vismaz 20 azartspēļu automāti (*sk. Azartspēļu likuma 22. panta pirmo daļu*).

Azartspēļu likuma VI nodaļa noteic dažāda veida azartspēļu organizēšanas ierobežojumus. Šajā nodaļā ietvertā 41. panta pirmā daļa paredz, kādos gadījumos azartspēļu organizētājam aizliegts organizēt azartspēles. Savukārt tā paša panta otrā daļa noteic, ka azartspēles nav atļauts organizēt valsts iestādēs, baznīcās un kulta celtnēs, ārstniecības, izglītības un kultūras iestādēs, veikalos, autoostās, dzelzceļa stacijās, bāros, kafejnīcās un citās sabiedriskās vietās.

Azartspēļu likuma 42. pants paredz pašvaldības kompetenci azartspēļu regulēšanā. Sākotnējā redakcijā, kas bija spēkā līdz 2006. gada 3. jūlijam, šis pants paredzēja pašvaldībai tiesības izsniegt atļauju atvērt azartspēļu organizēšanas vietu vai – likumā noteiktajos gadījumos – šādu atļauju neizsniegt.

Šobrīd spēkā esošajā redakcijā Azartspēļu likuma 42. panta trešā daļa nosaka: “Ja azartspēles paredzēts rīkot vietā, uz kuru nav attiecināmi šā likuma 41. panta otrajā daļā noteiktie ierobežojumi, par atļauju organizēt azartspēles katrā konkrētajā gadījumā lemj pašvaldības dome, izvērtējot to, vai azartspēļu organizēšana konkrētajā vietā nerada būtisku valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārumu. Pašvaldības atļauja nav nepieciešama kazino atvēršanai četru un piecu zvaigžņu viesnīcās.” Savukārt saskaņā ar šā panta sesto daļu gadījumā, kad azartspēļu organizēšana konkrētajā vietā rada būtisku valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārumu, pašvaldības dome ir tiesīga ar motivētu lēmumu atcelt izsniegto atļauju atvērt spēļu zāli vai citu azartspēļu organizēšanas vietu un organizēt azartspēles konkrētajās telpās.

18.4. Vēsturiskā centra plānojums tika izstrādāts un tā galīgā redakcija ar Rīgas domes 2005. gada 15. novembra lēmumu Nr. 583 tika noteikta, kad bija spēkā likums “Par izlozēm un azartspēlēm”, kas deva pašvaldībām tiesības noteikt teritorijas, kurās azartspēļu organizēšana aizliegta. Savukārt Vēsturiskā centra plānojums un tajā ietvertie Saistošie noteikumi Nr. 38 tika apstiprināti 2006. gada 7. februārī, bet spēkā stājās 2006. gada 18. februārī, kad jau bija spēkā Azartspēļu likums tā sākotnējā redakcijā.

Teritorijas attīstības plānošanas likuma 23. panta piektā daļa paredz: ja spēkā stājas jauni ar pašvaldības teritorijas plānojumā ietveramo informāciju saistīti normatīvie akti ar augstāku juridisko spēku, pašvaldība izvērtē nepieciešamību izdarīt grozījumus tās teritorijas plānojumā. Savukārt tad, ja pašvaldība neizdara grozījumus tās teritorijas plānojumā, pretrunu gadījumā piemēro tā normatīvā akta prasības, kuram ir augstāks juridiskais spēks.

Saeima, atsaucoties uz Azartspēļu likuma 42. panta trešo un sesto daļu, kā arī likumprojekta “Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā” izstrādes materiāliem, savā viedoklī norāda, ka likumdevējs attiecībā uz azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem ir paredzējis pašvaldībai tiesības izdot nevis saistošos noteikumus, bet administratīvo aktu, kura pamatojums katrā konkrētajā gadījumā var tikt pārbaudīts tiesā (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 67. lp.*).

Tātad jānoskaidro, vai Rīgas dome, izdodot apstrīdēto normu un neizdarot tajā grozījumus, ir rīkojusies saskaņā ar Azartspēļu likumu, proti, vai šā likuma regulējums

ļauj pašvaldībām teritorijas plānojumā noteikt ierobežojumus azartspēļu organizēšanas vietu ierīkošanai.

2005. gada 17. novembrī, apspriežot likumprojektu “Azartspēļu un izložu likums” Saeimas sēdē otrajā, tas ir, galīgajā lasījumā, deputāti P. Simsons un J. Strazdiņš norādīja, ka pašvaldības vislabāk zina, kurās to daļās atļaujama, bet kurās – aizliedzama azartspēļu organizēšana, tāpēc ir saglabājamās plašākas pašvaldību tiesības attiecībā uz azartspēļu organizēšanas vietu izplatības ierobežošanu. Savukārt K. Šadurskis norādīja, ka azartspēļu organizēšana būtu jākontrolē gan valsts, gan pašvaldību līmenī: valstij jānosaka vispārēji kritēriji, savukārt pašvaldībām jādod tiesības pastiprināt likumā noteiktos ierobežojumus atbilstoši savu iedzīvotāju vajadzībām. Ar 47 balsīm “par”, 37 “pret” un astoņiem deputātiem atturoties, Saeima atbalstīja Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas priekšlikumu par 42. panta redakciju, un tika noteikts, ka azartspēļu organizēšanas kontrole ir valsts kompetencē (*sk. 8. Saeimas 2005. gada 17. novembra sēdes stenogrammu. Pieejama: http://www.saeima.lv/steno/2002_8/st_051117/st1711.htm*).

Par pašvaldību tiesībām azartspēļu organizēšanas jomā plašas deputātu debātes Saeimā notika, arī apspriežot likumprojektu “Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā”, kurš trešajā lasījumā tika pieņemts 2006. gada 6. aprīlī (Valsts prezidents to nosūtīja Saeimai atpakaļ otrreizējai caurlūkošanai, un likums atkārtoti tika pieņemts 2006. gada 8. jūnijā). Apspriežot Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas atbalstīto 42. panta trešās un sestās daļas redakciju, vairāki deputāti norādīja uz iespējamām pašvaldību grūtībām pamatot būtisko valsts un attiecīgās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārums un tādējādi uz nespēju ierobežot azartspēļu organizēšanas vietu izplatību savā teritorijā. Deputāts A. Kampars uz šiem norādījumiem atbildēja, ka darba grupa konkrēto risinājumu izvēlējusies tāpēc, ka līdzšinējais regulējums neesot uzskatāms par efektīvu, tādēļ vajadzīgs risinājums, kas pašvaldībām ļautu operatīvāk pieņemt lēmumus par konkrētām azartspēļu organizēšanas vietām. Savukārt deputāts Ē. Zunda norādīja, ka tiesības izdot saistošos noteikumus ar azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem izmantojušas vien 20 no visām, tobrīd aptuveni 500 pašvaldībām. Jaunais Azartspēļu likuma regulējums došot pašvaldībai plašākas iespējas, lemjot par to, atļaut vai neatļaut organizēt azartspēles konkrētā vietā (*sk. 8. Saeimas 2006. gada 6. aprīļa sēdes stenogrammu. Pieejama: http://www.saeima.lv/steno/2002_8/st_060406/st0604.htm*).

Kā liecina Saeimas sēžu stenogrammas, vairāki deputāti iebilduši pret likumprojektā ietverto risinājumu un 42. panta trešās un sestās daļas formulējumu, tomēr Saeima šīs normas pieņēmusi tādā redakcijā, kas liek pašvaldībai izvērtēt iedzīvotāju interešu aizskārums būtiskumu, pieņemot katru individuālo lēmumu par

atteikšanos izsniegt atļauju atvērt spēļu zāli un organizēt azartspēles attiecīgajās telpās vai šādas atļaujas atcelšanu.

18.5. Azartspēļu likuma 42. panta trešās un sestās daļas teksts, kā arī savulaik notikušās deputātu diskusijas par šo normu redakciju liecina, ka likumdevējs gan ir vēlējis atvieglot pašvaldību iespējas ierobežot azartspēļu izplatību, bet nav *expressis verbis* pilnvarojis pašvaldības izdot tādus saistošos noteikumus, tostarp teritorijas plānojumus, ar kuriem to administratīvajā teritorijā vai tās daļā tiktu atļauta vai aizliegta azartspēļu organizēšana.

Tomēr, interpretējot jebkuru tiesību normu, jāņem vērā vispārējie tiesību principi, tostarp tiesību sistēmas vienotības princips. Atbilstoši šim principam likumdevējs pieņem savstarpēji saskaņotas tiesību normas, kas harmoniski darbojas visas tiesību sistēmas ietvaros, turklāt dažādos normatīvajos aktos ietvertas tiesību normas ir jāinterpretē kā vienotu tiesību sistēmu veidojošas (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 25.2. punktu un 2017. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-08-01 13.1. punktu*). Satversmes tiesai jāpārlicinās par to, vai minēto Azartspēļu likuma normu teksts un tapšanas vēsture ir uzskatāmi par pietiekami svarīgiem faktoriem, lai liegtu pašvaldībai tiesības tās teritorijas plānojumā noteikt ierobežojumus azartspēļu organizēšanas vietu ierīkošanai.

Satversmes tiesa secina, ka praksē pastāv divi veidi, kādos pašvaldība var savā teritorijā ierobežot azartspēļu organizēšanas vietu izplatību: pašvaldība var, pirmkārt, noteikt attiecīgus teritorijas izmantošanas aprobežojumus teritorijas plānojumā un, otrkārt, atbilstoši Azartspēļu likuma 42. panta trešajai vai sestajai daļai pieņemt individuālu lēmumu neizsniegt atļauju vai atcelt jau izsniegtu atļauju azartspēļu organizēšanas vietas atvēršanai. Pēc pieaicināto personu Saeimas un Asociācijas ieskata, abi šie ierobežojumu noteikšanas veidi ir pretstatāmi un viens otru izslēdzoši. Saeima, pieņemot Azartspēļu likuma 42. pantu šobrīd spēkā esošajā redakcijā, esot liegusi pašvaldībām tiesības noteikt attiecīgus ierobežojumus ar vispārsaistošiem normatīvajiem aktiem – pašvaldības saistošajiem noteikumiem, tostarp teritorijas plānojumam (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 64. lp. un 7. sēj. 51. lp.*).

Satversmes tiesa, interpretējot tiesisko regulējumu sistēmiski un teleoloģiski, secina, ka azartspēļu organizēšanas ierobežojumu noteikšana pašvaldības teritorijas plānojumā un individuālu lēmumu pieņemšana attiecībā uz konkrētām azartspēļu organizēšanas vietām ir tādi risinājumi, kas viens otru nevis izslēdz, bet gan papildina. Abi šie tiesiskie risinājumi mūsdienu situācijā var darboties līdztekus un nodrošināt jēgpilnāko azartspēļu organizēšanas vietu izplatības kontroles sistēmu. Šāda izpratne ir savienojama arī ar likumdevēja mērķi izveidot pēc iespējas efektīvāku sistēmu, kuras

ietvaros pašvaldības varētu, ja tas nepieciešams, ierobežot azartspēļu organizēšanas vietu izplatību savā teritorijā. Ņemot vērā teritorijas attīstības plānošanas būtību un principus, jāatzīst: ja jau pašvaldībai ir piešķirtas tiesības ar individuāliem lēmumiem liegt azartspēļu organizēšanas vietu ierīkošanu savā teritorijā, tad vēl jo vairāk pašvaldībai ir tiesības tās teritorijas plānojumā noteikt attiecīgus teritorijas izmantošanas aprobežojumus saskaņā ar teritorijas plānošanas tiesisko regulējumu. Azartspēļu organizēšanas ierobežojuma kā teritorijas izmantošanas aprobežojuma noteikšana pašvaldības teritorijas plānojumā nodrošina paredzamību gan komersantiem, gan iedzīvotājiem un sabiedrībai kopumā lielākā mērā nekā individuālo atļauju sistēma. Turklāt arī teritorijas plānojums ir pakļauts tiesas kontrolei, proti, persona var iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu par pašvaldības pieņemto teritorijas plānojumu tāpat kā par jebkuru normatīvo aktu, ar kuru, pēc personas ieskata, tiek aizskartas tās pamattiesības.

Arī līdzšinējā administratīvo tiesu praksē ir atzītas pašvaldību tiesības noteikt azartspēļu organizēšanas ierobežojumus gan teritorijas plānojumā, gan ar individuāliem lēmumiem attiecībā uz konkrētām azartspēļu organizēšanas vietām. Dažkārt pašvaldības individuālajā lēmumā sniegtais būtiskā iedzīvotāju interešu aizskārums pamatojums atzīts par nepietiekamu tieši tādēļ, ka pašvaldība attiecīgo jautājumu nav ietvērusi teritorijas plānojumā. Piemēram, Augstākā tiesa 2018. gada 27. aprīļa rīcības sēdes lēmumā lietā Nr. SKA-428/2018 norādīja, ka pašvaldībai situācija ir jāizvērtē kompleksi un ilgtermiņā, paredzot pilsētas teritorijā noteiktas vietas azartspēļu organizēšanai, iespējams, izstrādājot atbilstošu teritorijas plānojumu, un ka pašvaldība var atbilstoši plānošanas dokumentiem un skaidri izstrādātiem kritērijiem turpmākajā attīstības posmā pārveidot spēļu zāļu izvietojumu pilsētā, pieņemot jau konkrētus administratīvos aktus (*sk. Augstākās tiesas 2018. gada 27. aprīļa rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-428/2018 8. punktu*).

Savukārt Satversmes tiesa ir vērtējusi pašvaldības tiesības noteikt tās teritorijas plānojumā teritorijas izmantošanas aprobežojumus attiecībā uz komercdarbības nozari, kurā pastāv īpaša atļauju sistēma, un atzinusi: tas vien, ka Saeima un Ministru kabinets ir noteikuši kārtību, kādā persona var saņemt atļauju piesārņojošu darbību veikšanai, nenozīmē, ka pašvaldība, pieņemot teritorijas plānojumu, nevarētu savā teritorijā vispār aizliegt noteiktu piesārņojošu darbību veikšanu. Vietējai pašvaldībai ir tiesības noteikt teritorijas plānojumā dažādus īpašuma tiesību aprobežojumus saskaņā ar teritorijas plānojumā paredzētajiem teritorijas attīstības virzieniem un sabiedrības vairākuma vēlmēm attiecībā uz teritorijas turpmāko attīstību (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 12. novembra sprieduma lietā Nr. 2008-05-03 9.1. punktu*).

Turklāt izskatāmajā lietā attiecībā uz apstrīdēto normu Azartspēļu likuma 42. panta trešā un sestā daļa ir vērtējama kopsakarā ar Vēsturiskā centra aizsardzības likumu un prasībām, kādas Vēsturiskajam centram izvirzījusi UNESCO. Proti, ir secināms, ka jau 2003. gadā, pieņemot Vēsturiskā centra aizsardzības likumu, likumdevējs bija nospraudis mērķi noteikt visaptverošu Vēsturiskā centra un tā kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanas un aizsardzības regulējumu. Šāds mērķis izriet arī no Latvijas starptautiskajām saistībām un Vēsturiskā centra kā Pasaules mantojuma sarakstā ierakstīta kultūras pieminekļa statusa. Izvērtējot Vēsturiskā centra aizsardzības likuma normas, Satversmes tiesa atzinusi, ka teritorijas attīstības plānošana ir viena no svarīgākajām pašvaldības funkcijām un nozīmīgs priekšnoteikums UNESCO Konvencijā noteikto mērķu sasniegšanai: “[Teritorijas plānošana] ne tikai nosaka galvenās vadlīnijas teritorijas izmantošanai nākotnē un dod iespēju kompleksi risināt zemes izmantošanas jautājumus, sabalansējot indivīda un sabiedrības intereses, bet arī nosaka attiecības starp vides un kultūras mantojuma aizsardzības interesēm un apbūvi” (sk. *Satversmes tiesas 2004. gada 30. janvāra sprieduma lietā Nr. 2003-20-01 8.2. punktu*). Tādējādi, vērtējot azartspēļu tiesisko regulējumu, ir jāņem vērā īpašais Vēsturiskā centra aizsardzības statuss un tam pakārtotais Vēsturiskā centra plānojums.

Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesa secina, ka konkrētajā situācijā ar spēļu zāļu ierīkošanas ierobežojumu noteikšanu Vēsturiskā centra plānojumā un individuālu lēmumu pieņemšanu atbilstoši Azartspēļu likuma 42. panta sestajai daļai iespējams sasniegt lietderīgāko un taisnīgāko, kā arī tiesību sistēmai visatbilstošāko rezultātu. Tādējādi apstrīdētā norma nav pretrunā ar Azartspēļu likumu.

18.6. Pieteikuma iesniedzēja izsaka viedokli, ka Rīgas dome ir noteikusi ierobežojumus vienīgi turpmākai spēļu zāļu atvēršanai, nevis to spēļu zāļu darbībai, kuras saņēmušas pašvaldības atļauju pirms Vēsturiskā centra plānojuma stāšanās spēkā (sk. *lietas materiālu 1. sēj. 8. lp.*). Savukārt Rīgas dome norāda, ka apstrīdētā norma attiecināma ne tikai uz plānotajām, bet arī jau esošajām spēļu zālēm, kas ierīkotas JC teritorijās līdz Vēsturiskā centra plānojuma spēkā stāšanās brīdim (sk. *lietas materiālu 2. sēj. 65. lp.*). Tādējādi Satversmes tiesai ir jāizvērtē, vai apstrīdētā norma ir pietiekami skaidra un saprotama, lai persona varētu izprast savas tiesības un pienākumus.

Lai izvērtētu to, vai apstrīdētā norma ir pietiekami skaidra un saprotama, ir jānoskaidro un jāņem vērā tās mērķi. Apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma legītimie mērķi tiks izvērtēti šajā spriedumā turpmāk, taču no Vēsturiskā centra aizsardzības likuma un Vēsturiskā centra plānojuma mērķiem – Vēsturiskā centra saglabāšana, aizsardzība un kvalitatīva, ilgtspējīga attīstība – pirmšķietami secināms,

ka tie nav sasniedzami, attiecinot apstrīdētajā normā noteiktos ierobežojumus vienīgi uz jaunām spēļu zālēm. Turklāt regulējums, kas liegtu vienīgi jaunu spēļu zāļu atvēršanu JC teritorijās, ļautu tiem azartspēļu organizētājiem, kuri spēļu zāles jau atvēruši, darboties ārpus konkurences, bet tas nebūtu savienojams ar konkurences tiesisko regulējumu. Tātad apstrīdētā norma ir pietiekami skaidra un saprotama.

Tādējādi apstrīdētā norma ir izdota, pamatojoties uz likumdevēja piešķirto pilnvarojumu, un ir pietiekami skaidra un saprotama. Līdz ar to apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir noteikts saskaņā ar likumu.

19. Ikviena personas pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs. Tātad ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa labad (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 16. punktu*). Satversmes tiesa ir secinājusi, ka teritorijas plānojumam piemīt īpašumu ierobežojošs sociāls aspekts, kas nostiprināts Satversmes 105. panta otrajā teikumā un sašaurina īpašuma tiesības. Līdztekus atsevišķu personu tiesībām uz netraucētu sava īpašuma lietošanu ar teritorijas plānojumu tiek nodrošināta vides aizsardzības prasību īstenošana, pareiza infrastruktūras būvniecība un funkcionēšana, kā arī kultūrvides saglabāšana (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03 10. punktu*).

19.1. Visi lietas dalībnieki un pieaicinātās personas atzīst, ka apstrīdētajā normā noteiktajam ierobežojumam ir leģitīms mērķis, tomēr šā mērķa izpratne ir atšķirīga.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka Vēsturiskā centra kā kultūras mantojuma saglabāšana un aizsardzība, kā arī ilgtspējīga, līdzsvarota un kvalitatīva attīstība un labvēlīga vide ir “valsts un Rīgas pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju interese”. Tādējādi ierobežojuma leģitīmais mērķis, pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, varētu būt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas iedzīvotāju tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Pieteikumā arī norādīts, ka pašvaldības pienākums ir savai administratīvajai teritorijai izstrādāt tādu teritorijas plānojumu, kas teritorijas ilgtspējības interesēs citstarp paredz arī nekustamo īpašumu atļautās izmantošanas priekšnoteikumus (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 5. un 7. lp.*).

Rīgas domes atbildes rakstā un pieaicināto personu viedokļos minēti arī tādi iespējamie apstrīdētajā normā noteiktā ierobežojuma leģitīmie mērķi kā sabiedrības tikumība, ikviena cilvēka tiesības uz labvēlīgu kultūrvidi, kultūras mantojuma aizsardzība (un tiesību uz kultūras mantojumu aizsardzība), azartspēļu spēlētāju tiesību

aizsardzība, sabiedrības materiālā un nemateriālā labklājība, tūrisma veicināšana un pozitīva Latvijas galvaspilsētas tēla veidošana.

Lai noteiktu apstrīdētajā normā noteiktā ierobežojuma leģitīmo mērķi, Satversmes tiesai jāņem vērā gan Vēsturiskā centra aizsardzības likuma un Vēsturiskā centra plānojuma, gan Azartspēļu likuma mērķi.

19.2. Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 2. pants noteic, ka likuma mērķis ir citstarp nodrošināt Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas saglabāšanu un aizsardzību. Savukārt Vēsturiskā centra plānojuma mērķis saskaņā ar Saistošo noteikumu Nr. 38 4. punktu ir saglabāt un aizsargāt Vēsturisko centru un tā aizsardzības zonu kā kultūras mantojumu.

Satversmes tiesa jau secinājusi, ka Vēsturiskā centra iekļaušana UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā apstiprina šā kultūras objekta īpašo un universālo vērtību, kā arī to, ka tā saglabāšana ir visas cilvēces interesēs. Tādējādi Vēsturiskā centra saglabāšanai, aizsardzībai un attīstībai ir ne tikai vietēja, bet arī valstiska un pat starptautiska nozīme. Latvija ir uzņēmusies visus pienākumus, kurus tai kā dalībvalstij uzliek UNESCO Konvencija, tostarp apņēmusies piešķirt kultūras mantojumam zināmas funkcijas sabiedrības dzīvē, iekļaut šā mantojuma aizsardzību plānošanas programmās, veikt pienācīgus juridiskus, zinātniskus, tehniskus, administratīvus un finansiālus pasākumus, lai aizsargātu šo mantojumu (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 30. janvāra sprieduma lietā Nr. 2003-20-01 8.1. un 8.2. punktu*).

Saskaņā ar Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 1. panta 1. punktu kultūrvēsturiska vērtība ir cilvēka radošā gara meistardarbs, kas demonstrē nozīmīgu cilvēces vērtību mijiedarbību noteiktā laika posmā vai vietā saistībā ar arhitektūras vai tehnoloģijas attīstību, monumentālo mākslu, pilsētas plānošanu, ainavu dizainu, kas tieši vai materiāli ir saistīts ar notikumiem, dzīvām tradīcijām, mākslas vai literāriem darbiem, kam piemīt īpaša universāla vērtība un kas nav jaunāks par 25 gadiem.

Saeima uzskata, ka Vēsturiskā centra aizsardzības likums ir vērsts uz kultūrvēsturisko vērtību fizisku (vizuālu), nevis “saturisku” aizsardzību – tādu darbību ierobežošanu, kuras nav saistītas ar vides neatļautu fizisku (vizuālu) vai noteiktos gadījumos funkcionālu pārveidošanu (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 65. lp.*). Tādējādi Satversmes tiesai jāizvērtē, kādā apjomā Vēsturiskais centrs un tā kultūrvēsturiskās vērtības aizsargājamas.

Izvērtējot to, vai Vēsturiskā centra kultūrvēsturiskās vērtības tiek valstiski un starptautiski aizsargātas vienīgi kā fiziski objekti, ir jāņem vērā tas, ka Vēsturisko centru veido ne tikai atsevišķas tajā ietilpstošās kultūrvēsturiskās vērtības, tostarp dažāda aizsardzības līmeņa kultūras pieminekļi, bet ka Vēsturiskais centrs pats par sevi ir

UNESCO un valsts aizsargāts kultūras piemineklis – komplekss objekts, kas aplūkojams kā vienots veselums. Vēsturiskais centrs ir arī pati dzīvīgākā Rīgas daļa, kurā cilvēku kustība un koncentrācija ir vislielākā. Tādējādi Vēsturiskajam centram papildus fiziskajiem objektiem, tostarp ēkām, ielām, laukumiem, ir raksturīga īpaša atmosfēra un noskaņa, ko rada arī cilvēki un tajā notiekošās aktivitātes. To apstiprina arī vairāki starptautiskie dokumenti un lietas sagatavošanas gaitā apzinātie viedokļi.

Tā, piemēram, Eiropas Padomes Vispārējā konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai kultūras mantojumu definē kā tādu uzkrātu resursu kopumu, kas saņemti mantojumā no pagātnes un kas neatkarīgi no piederības indivīdu un sabiedrības izpratnē tiek uzskatīti par vērtību, pārlicības, zināšanu, tradīciju atspoguļotājiem un paudējiem. Konvencijā atzīts, ka Eiropas kultūras mantojums kopumā veido kopīgu atmiņu, izpratnes, identitātes, vienotības un radošuma avotu (*sk. Eiropas Padomes 2005. gada 27. oktobra Vispārējās konvencijas par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai 2. un 3. pantu*).

Norādes par Vēsturiskā centra kā pasaules kultūras mantojuma vietas aizsardzības apjomu atrodamas arī UNESCO ieteikumos un vadlīnijās. Piemēram, UNESCO Ģenerālās konferences 2011. gada 10. novembrī pieņemtajā Ieteikumā par vēsturisko pilsētas ainavu noteikts, ka vēsturiskā pilsētas ainava ir pilsētas ainava, kas izveidojusies, vēsturiski uzslāņojoties kultūras un dabas vērtībām un to raksturojošajiem elementiem. Šis jēdziens aptver plašāku pilsētas kontekstu, citstarp arī sociālās un kultūras paražas un vērtības, ekonomikas procesus un mantojuma nemateriālās dimensijas, kas attiecas uz daudzveidību un identitāti. Vēsturisko pilsētas ainavu pieejā uzsvērta cilvēka dzīves vides kvalitātes saglabāšana un pilsētas telpu produktīva un ilgtspējīga izmantošana, līdzsvarotas un ilgtspējīgas attiecības starp urbanizēto un dabisko vidi, kā arī starp pašreizējo un nākamo paaudžu vajadzībām un pagātnes mantojumu. Tāpat norādīts, ka arhitektūra nav vienīgais vispārējās pilsētvides elements un pilsētu kultūras mantojuma saglabāšana nozīmē ne tikai atsevišķu ēku saglabāšanu, bet uzskatāma par pilsētplānošanas pamatu un komplicētu daudzpusēju disciplīnu (*sk. UNESCO Ģenerālās konferences 2011. gada 10. novembra Ieteikuma par vēsturisko pilsētas ainavu 8., 9. un 11. punktu. Pieejams: <http://www.unesco.lv/lv/dokumentu/ieteikumi-2/ieteikumi-1/>*).

Savukārt UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzības starpvaldību komitejas pieņemtajās Pasaules mantojuma konvencijas īstenošanas operatīvajās vadlīnijās kā kritērijs kultūras pieminekļa autentiskuma novērtēšanai un iekļaušanai Pasaules mantojuma sarakstā minēts arī tā raksturs un noskaņa (*sk. UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzības starpvaldību*

komitejas Operatīvo vadlīniju Pasaules mantojuma konvencijas īstenošanai 82. un 83. punktu. Pieejamas: <https://whc.unesco.org/en/guidelines/>). Šā dokumenta 4. pielikumā ietverts "Naras dokuments par autentiskumu", kuru 1994. gadā pieņēmusi Starptautiskā pieminekļu un ievērojamu vietu padome (*International Council of Monuments and Sites*) un kurā uzsvērts, ka pasaules kultūru un kultūras mantojuma dažādība ir visas cilvēces neaizstājama garīgā un intelektuālā bagātība, kas jāaizsargā kā būtisks cilvēces attīstības faktors. Visas kultūras un sabiedrības sakņojas īpašās materiālo un nemateriālo formu un veidu izpausmēs, kas veido to kultūras mantojumu. Visu formu un vēstures periodu kultūras mantojuma saglabāšana saistīta ar vērtībām, kas tam piemīt. Tāpat dokumentā secināts, ka atkarībā no kultūras mantojuma īpatnībām, kultūras konteksta un tā attīstības laika gaitā spriedumi par autentiskumu var būt saistīti ar lielu informācijas avotu dažādību. Tie var citstarp ietvert tāds aspektus kā forma un dizains, materiāli, izmantošana un funkcija, tradīcijas, garīgums, gaisotne un citus iekšējos un ārējos faktorus (sk. *Starptautiskās pieminekļu un ievērojamu vietu padomes Naras dokumenta par autentiskumu 5., 7., 9. un 13. punktu. Pieejams: https://www.icomos.org/charters/nara-e.pdf*).

Arī pieaicinātā persona U. Bratuškins izsaka viedokli, ka pilsētvides identitātes neatņemama sastāvdaļa ir sabiedriskās dzīves norises. Kultūrvēsturiskās vides kvalitāte esot komplekss jēdziens, kas ietver gan vietas, gan tās aktuālā vizuāli estētiskā un tehniskā stāvokļa, gan lietošanas (izmantošanas) aspektus. To veidojot apbūves kvalitāte un daudzveidīgo sociālo procesu kopums, kas var īstenoties gan ēku iekštelpās, gan ārpus tām (sk. *lietas materiālu 7. sēj. 133. un 134. lp.*).

Izvērtējot minētos argumentus, Satversmes tiesa secina, ka pilsētvides arhitektoniskā forma nav nošķirama no tās sociālās nozīmes un pielietojuma. Vēsturiskā centra aizsardzības likuma 5. panta otrajā daļā uzskaitīto kultūrvēsturisko vērtību fiziskā jeb arhitektoniskā forma ir aizsargājama primāri, tomēr tā ir tikai viens no Vēsturiskā centra aizsardzības objektiem. Vēsturiskā centra īpašie saglabāšanas, aizsardzības un attīstīšanas noteikumi attiecināmi ne tikai uz pilsētas un tajā esošo kultūrvēsturisko vērtību vizuāli uztveramo daļu, bet arī uz to saturisko, nemateriālo aspektu, lai nodrošinātu visaptverošu Vēsturiskā centra saglabāšanu, aizsardzību un arī ilgtspējīgu attīstību.

19.3. Vēsturiskā centra aizsardzības likuma un Vēsturiskā centra plānojuma mērķis ir arī veicināt ilgtspējīgu, līdzsvarotu un kvalitatīvu Vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas attīstību un labvēlīgu vidi. Ilgtspējība ir viens no konstitucionālajiem principiem, kas vērsts uz Satversmē ietverto mērķu un vērtību aizsardzību, kā arī to īstenošanu. Ilgtspējības princips tiek piemērots daudzās tiesību nozarēs, un tas citstarp

ir arī teritorijas plānošanas pamatprincips (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 6. oktobra sprieduma lietā Nr. 2016-24-03 11. punktu*).

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka ilgtspējīga attīstība ir sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrēta un līdzsvarota attīstība, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 15. punktu*). Teritorijas plānošanas mērķis ir veidot ilgtspējīgas, veselīgākas un labāk organizētas sabiedrības nosacījumus. Ilgtspējīgu attīstību citstarp raksturo arī pilsētu ekosistēmu saglabāšana. Pašvaldības uzdevums ir, izšķiroties par konkrētiem risinājumiem teritorijas plānojumā, nodrošināt indivīdiem labākus dzīves apstākļus pilsētvidē un uzlabot dzīves kvalitāti. Līdz ar to pašvaldībai ir tiesības un vienlaikus arī pienākums, ņemot vērā visas līdzsvarojamās intereses, ar savu rīcību sasniegt ilgtspējīgu, kā arī teritorijas plānošanas principiem un faktiskajai situācijai atbilstošāko risinājumu (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 19. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-09-03 14. un 15. punktu un 2014. gada 10. oktobra sprieduma lietā Nr. 2014-04-03 14. punktu*).

Ilgtspējībai ir trīs savstarpēji saistīti aspekti: ekoloģiskā, ekonomiskā un sociālā ilgtspējība. Ilgtspējīgas attīstības centieni ir vērsti uz cilvēkiem un viņu tiesībām dzīvot veselīgu un produktīvu dzīvi saskaņā ar dabu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. 2010-48-03 6.1.1. punktu*). Pilsētās dominē cilvēku veidotā vide, taču tas nenozīmē, ka uz to nebūtu attiecināmas ilgtspējības prasības. Arī pilsētvidē, īpaši pilsētu vēsturiskajos centros, ar teritorijas plānošanas palīdzību jānodrošina tas, ka tiek cienītas tajos esošās kultūrvēsturiskās vērtības un līdzsvarotas sabiedrības dažādās intereses un vajadzības, padarot šīs teritorijas pēc iespējas piemērotākas (draudzīgākas) sabiedrībai.

19.4. Atbilstoši Azartspēļu likuma 2. panta pirmajai daļai šā likuma mērķis ir nodrošināt sabiedrības interešu un spēlētāju tiesību aizsardzību. Azartspēles vēsturiski ir uzskatītas par izklaidi, un sabiedrības interese par tām pastāvēs vienmēr. Tāpēc ir jānodrošina līdzsvars starp azartspēļu kā izklaides pasākumu organizēšanu un sabiedrības interesēm, tostarp personu tiesību aizsardzību, novēršot iespējamo azartspēļu atkarības rašanos un tādējādi mazinot gan sabiedrības veselības apdraudējuma risku, gan sociālos riskus. Savukārt Eiropas Savienības līmenī azartspēļu nozare ir atzīta par īpaša rakstura saimniecisko darbību, kurā tiek ņemtas vērā katras dalībvalsts īpatnības un tradīcijas, – tās regulējums nav harmonizēts Eiropas Savienības līmenī un ir katras dalībvalsts kompetencē (*sk. 2019. gada 10. janvārī valsts sekretāru*

sanāksmē izsludināto “Azartspēļu un izložu politikas pamatnostādņu 2019.–2026. gadam” pielikuma 4.–6. lp. Pieejamas: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40468195>).

Uz azartspēļu riskiem un iespējamo nelabvēlīgo ietekmi uz indivīdu un sabiedrību kopumā norāda arī lietā pieaicinātās personas. S. Lasmane izsaka viedokli, ka azartspēļu nozares piedāvātā izklaide un komercdarbība ir riskanta, sociālo un morālo vidi degradējoša, saistīta ar azartspēļu atkarības risku, kā arī rada materiāla un nemateriāla zaudējuma risku pašam spēlētājam, viņa ģimenei, valstij un sabiedrībai kopumā (*sk. lietas materiālu 7. sēj. 144., 145. un 148. lp.*). Savukārt A. Utināns norāda, ka azartspēļu atkarība ir psihisks stāvoklis, kura attīstību veicina azartspēļu vietas pieejamība, ka azartspēļu atkarības ārstēšana ir sarežģīta, bieži vien bezrezultatīva, turklāt tās izmaksas gulstas uz ģimenes vai sabiedrības pleciem (*sk. lietas materiālu 7. sēj. 139. un 140. lp.*).

Satversmes tiesa secina: likumdevējs ir apzinājies, ka azartspēļu nozares piedāvātie pakalpojumi ietver paaugstinātu risku indivīdam un sabiedrībai kopumā, tāpēc normatīvajos aktos noteikti dažāda veida ierobežojumi, tostarp vecuma ierobežojumi pakalpojuma saņemšanai, azartspēļu un to organizēšanas vietu reklāmai, kā arī stingri tiek reglamentēta azartspēļu organizētāju un azartspēļu organizēšanas vietu licencēšanas kārtība.

19.5. Satversmes tiesa secina, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts vairāku šādu aizsargājamu tiesību un interešu dēļ: Vēsturiskā centra un tā kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana un aizsardzība, indivīda tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē, tostarp tiesības uz labvēlīgu kultūrvidi un tiesības uz kultūras mantojumu, sabiedrības tiesības uz ilgtspējīgu attīstību un sabiedrības interese tikt aizsargātai no azartspēļu nelabvēlīgās ietekmes, kā arī azartspēļu spēlētāju un viņu tuvinieku tiesības. Visas šīs aizsargājamās tiesības un intereses ir savstarpēji saistītas un daļēji pārklājas, tāpēc nav aplūkojamas atrauti cita no citas. Kopumā tās var tikt aptvertas ar diviem leģitīmiem mērķiem: pirmkārt, citu cilvēku tiesību aizsardzība un, otrkārt, sabiedrības labklājības aizsardzība. Turklāt aizsargājamās sabiedrības intereses nevar tikt skatītas sašaurināti, attiecinot tikai uz to sabiedrības daļu, kas dzīvo Vēsturiskā centra teritorijā, jo to apmeklē gan citi Rīgas un visas Latvijas iedzīvotāji, gan tūristi, kuru priekšstats par Rīgu un Latviju visupirms veidojas, iepazīstoties ar centrālo pilsētas daļu.

Līdz ar to apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

20. Konstatējot pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi, nepieciešams izvērtēt šā ierobežojuma atbilstību samērīguma principam un tādējādi noskaidrot:

1) vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, tas ir, vai ar apstrīdēto normu var sasniegt ierobežojuma leģitīmo mērķi;

2) vai šāda rīcība ir nepieciešama, tas ir, vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;

3) vai likumdevēja rīcība ir atbilstoša, tas ir, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu.

Ja, izvērtējot ierobežojuma samērīgumu, tiek atzīts, ka tas neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tiesību norma neatbilst samērīguma principam un ir prettiesiska (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 15. punktu*).

20.1. Tiesību normas izdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, ja ar konkrēto regulējumu šis mērķis tiek sasniegts (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 13. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, tomēr izsaka arī tādu viedokli, ka spēļu zāļu ierīkošanas ierobežojums tikai Vēsturiskajā centrā neesot savienojams ar rūpēm par visu pārējo Rīgas un Latvijas iedzīvotāju tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē un tikt aizsargātiem no azartspēļu atkarības (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 9. lp.*).

Izvērtējot to, vai apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, vērā jāņem tas, ka apstrīdētajā normā noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir divi leģitīmie mērķi un tie ietver vairākas savstarpēji saistītas intereses. Satversmes tiesa jau secināja, ka citstarp no Latvijas starptautiskajām saistībām izriet pienākums saglabāt un aizsargāt Vēsturisko centru un tā kultūrvēsturiskās vērtības materiālā un nemateriālā dimensijā (*sk. šā sprieduma 19.2. punktu*). Apstrīdētā norma, kas ierobežo iespēju ierīkot spēļu zāles JC teritorijās, ir piemērots līdzeklis šā mērķa sasniegšanai, jo ļauj Vēsturiskajā centrā izvairīties no spēļu zālēm raksturīgiem arhitektoniskiem un reklāmas risinājumiem, piemēram, necaurredzamiem logiem un spilgtām gaismas reklāmām. Tādējādi tiek paaugstināta sabiedrības drošības sajūta un Vēsturiskā centra pievilcīgums tā iedzīvotāju un apmeklētāju acīs un viņi var pilnvērtīgi lietot un baudīt pilsētvidi.

Turklāt Satversmes tiesa jau secināja to, ka azartspēļu nozare tiek saistīta ar indivīdam un sabiedrībai nelabvēlīgām sekām, kā arī to, ka Vēsturiskais centrs ir visintensīvāk apmeklētā Rīgas teritorija (*sk. šā sprieduma 19.2. un 19.4. punktu*). Apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums pasargā personas no pieejas

spēļu zālēm un līdz ar to arī no potenciālas azartspēļu atkarības, jo spēļu zāļu pieejamība ir viens no atkarību veicinošiem faktoriem. Tātad minētais ierobežojums ļauj aizsargāt citu cilvēku tiesības un sabiedrības labklājību.

Tādējādi apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir piemērots leģitīmo mērķu – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai.

20.2. Pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams, ja nepastāv nekādi citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Vērtējot to, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, Satversmes tiesa uzsver, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē. Turklāt alternatīvu risinājumu iespējamā eksistence pati par sevi nepadara izvērtējamo normu par tiesiski nepamatotu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 14. punktu un 2014. gada 7. jūlija sprieduma lietā Nr. 2013-17-01 28.1. punktu*).

Satversmes tiesas kompetencē ir pārbaudīt to, vai nepastāv alternatīvi līdzekļi, kas personām Satversmē noteiktās pamattiesības aizskartu mazāk. Tāpat tiesas kompetencē ir noskaidrot, vai likumdevējs, ierobežojot kādas personas vai personu grupas pamattiesības, ir apsvēris to, vai konkrētajā gadījumā nepastāv kādi alternatīvi līdzekļi, kas personām Satversmē noteiktās pamattiesības aizskartu mazāk (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2009-85-01 19. punktu un 2014. gada 7. jūlija sprieduma lietā Nr. 2013-17-01 28.1. punktu*). Tomēr, noskaidrojot saudzējošāka risinājuma iespējamību, tiesa nevar darboties likumdevēja un valsts pārvaldes vietā un pati meklēt optimālus risinājumus, jo tas ir tiesību normas pieņemēja uzdevums (*sal. sk. Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 19. punktu un 2005. gada 4. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-09-01 14.3. punktu*).

20.2.1. No lietas materiāliem, proti, SIA “ALFOR” lūguma Administratīvajai rajona tiesai iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai, izriet, ka, pēc tās ieskata, apstrīdētā norma satur absolūtu aizliegumu un leģitīmo mērķi var sasniegt ar saudzējošākiem līdzekļiem (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 105. lp.*).

Demokrātiskā tiesiskā valstī likumdevējs var tiesību normās ietvert absolūtus aizliegumus, tomēr tādā gadījumā likumdevējam ir jāpārlicinās arī par to, ka, paredzot izņēmumus no šāda aizlieguma, leģitīmo mērķi nebūtu iespējams sasniegt līdzvērtīgā kvalitātē (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 24. novembra sprieduma lietā Nr. 2017-07-01 19.3. punktu*).

Satversmes tiesa secina, ka komersantiem, tostarp SIA "ALFOR", apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums nav absolūts. Komersanti var turpināt nodarboties ar azartspēļu organizēšanu Rīgā ārpus Vēsturiskā centra teritorijas un citur Latvijā. Satversmes tiesa ir informēta par Rīgas domes 2019. gada 27. martā konceptuāli pieņemto lēmumu slēgt visas spēļu zāles Rīgā, taču šis lēmums nav izvērtējams izskatāmās lietas ietvaros.

Turklāt apstrīdētajā normā paredzēts izņēmums – spēļu zāles ir atļauts ierīkot Vēsturiskā centra teritorijā četru un piecu zvaigžņu viesnīcās. Tas nenostāda četru un piecu zvaigžņu viesnīcās darbojošās spēļu zāles privileģētā situācijā, bet norāda uz to, ka pašvaldība ir vērtējusi ierobežojumu un atzinusi, ka pieļaujams izņēmums no tā. Spēļu zāles, kas atrodas viesnīcās, ir orientētas galvenokārt uz to iemītnieku – tūristu – izklaidi un visbiežāk garāmgājējiem nav manāmas. Tādējādi spēļu zāles, kas atvērtas četru un piecu zvaigžņu viesnīcās, un spēļu zāles, kas atvērtas ārpus šādām viesnīcām, neatrodas salīdzināmā situācijā. Turklāt arī azartspēļu organizētājiem, kas vēlas ierīkot spēļu zāles četru un piecu zvaigžņu viesnīcās, ir jāsaņem pašvaldības atļauja atvērt spēļu zāli un organizēt attiecīgās azartspēles konkrētajās telpās.

20.2.2. Pieteikuma iesniedzēja un Asociācija kā alternatīvu līdzekli apstrīdētajā normā noteiktajam ierobežojumam min spēļu zāļu vizuālā noformējuma un reklāmas ierobežojumus (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 9. lp. un 7. sēj. 53. lp.*).

Jau šobrīd Azartspēļu likuma 41. panta piektajā daļā noteikts, ka azartspēļu reklāma ir aizliegta ārpus azartspēļu organizēšanas vietām un tajās ir atļauts norādīt vienīgi azartspēļu vietas nosaukumu un azartspēļu organizētāja reģistrētu preču zīmi. Azartspēles tiek organizētas iekštelpās, tām raksturīga norobežošanās no apkārtējās vides, visbiežāk – ar necaurredzamu logu palīdzību, un tas, kā norāda pieaicinātā persona U. Bratuškins, nav savienojams ar drošas un caurredzamas publiskās telpas veidošanas principiem (*sk. lietas materiālu 7. sēj. 136. lp.*). Savukārt tādā gadījumā, ja šie spēļu zālēm raksturīgie risinājumi tiktu liegti, tajās notiekošais kļūtu redzams garāmgājējiem, un tas arī būtu pretrunā ar apstrīdētajā normā noteiktā ierobežojuma leģitīmajiem mērķiem.

Tādējādi spēļu zāļu vizuālā noformējuma un reklāmas ierobežojumi nebūtu tikpat iedarbīgi un neļautu apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus sasniegt tādā pašā kvalitātē, kādā tie tiek sasniegti ar apstrīdēto normu.

20.2.3. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka Azartspēļu likuma 42. panta sestajā daļā paredzētā iespēja pašvaldībai atcelt atļauju spēļu zāles atvēršanai tādā gadījumā, ja spēļu zāle konkrētajā vietā rada būtisku valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas

iedzīvotāju interešu aizskārumu, personas pamattiesības ierobežo mazāk (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 8. lp.*). Taču šādas pašvaldības tiesības nav uzskatāmas par alternatīvu, personas tiesības mazāk ierobežojošu līdzekli. Tās ir jau šobrīd likumā pašvaldībai paredzētās tiesības, kuras pašvaldība konkrētajā gadījumā var izmantot līdztekus jeb papildus teritorijas plānojumā noteiktajam regulējumam. Pašvaldība savā lēmumā atcelt atļauju atvērt spēļu zāli Vēsturiskā centra teritorijā var, pamatojot būtisku iedzīvotāju interešu aizskārumu, citstarp atsaukties arī uz Vēsturiskā centra plānojumu, kura izstrādes gaitā jau ir saskaņojusi atsevišķu personu un sabiedrības intereses. Turklāt īpašuma tiesību aprobežojumu noteikšana teritorijas plānojumā ir komersantiem labvēlīgāks risinājums, jo nodrošina komercdarbības vides paredzamību un ļauj tiem labāk plānot savu komercdarbību attiecīgajā teritorijā.

Satversmes tiesa secina, ka nepastāv tādi alternatīvi līdzekļi, kas ierobežotu personas pamattiesības mazāk nekā apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums un ļautu sasniegt šā ierobežojuma leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē.

Tādējādi apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams leģitīmo mērķu – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai.

20.3. Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību leģitīmajam mērķim, jāpārlicinās arī par to, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežojuma rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā. Proti, ir jānoskaidro lietā līdzsvarojamās intereses un tas, kurai no šīm interesēm būtu piešķirama prioritāte (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 15. punktu*). Teritorijas plānojuma mērķis ir nodrošināt gan ekonomisku attīstību, gan sociālo un kultūras interešu īstenošanu, kā arī vides aizsardzību (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 15. punktu*).

Izskatāmajā lietā salīdzināmas komersanta – azartspēļu organizatora – tiesības veikt komercdarbību un gūt no tās labumu, no vienas puses, un apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmajos mērķos ietvertās tiesības un intereses, tostarp Vēsturiskā centra un tā kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana un aizsardzība, indivīda tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē, sabiedrības tiesības uz ilgtspējīgu attīstību un interese tikt aizsargātai no azartspēļu nelabvēlīgās ietekmes, kā arī azartspēļu spēlētāju un viņu tuvinieku tiesības, no otras puses.

Teritorijas plānošanas procesa galvenais uzdevums ir kompleksi saskaņot atsevišķu privātpersonu intereses ar attiecīgās teritorijas ilgtspējīgas attīstības iespējām. Paredzot vai īstenojot citu sākotnējo teritorijas plānošanas uzdevumu, piemēram,

sekmējot vienīgi pilsētas ekonomisko izaugsmi, neņemot vērā īpašās dabas un kultūras vērtības, tiek panākts prettiesisks rezultāts (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2003-16-05 5. punktu*). Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā, Satversmes tiesa ir pievērsusi uzmanību arī tam, vai ierobežojums ir sociāli nepieciešams (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 26. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-17-01 14. punktu*). Ņemot vērā azartspēļu iespējamās nelabvēlīgās sekas, kas skar indivīdu un visu sabiedrību, valstij šīs nozares regulēšanā ir dota lielāka rīcības brīvība nekā citu nozaru regulēšanā.

Rīgas dome ir izvērtējusi un līdzsvarojusi salīdzināmās intereses, gan izstrādājot un apstiprinot Vēsturiskā centra plānojumu, gan arī iepriekš – izstrādājot saistošos noteikumus Nr. 97 “Par azartspēļu organizēšanas aizliegumu Rīgā”. Šie noteikumi, kas stājās spēkā 2005. gada 2. aprīlī, to sākotnējā redakcijā noteica, ka aizliegts organizēt azartspēles noteiktās Rīgas teritorijās, tostarp Vēsturiskajā centrā. Savukārt ar šo noteikumu 2005. gada 13. septembra grozījumiem, kas stājās spēkā 2005. gada 22. septembrī, tika noteikts, ka azartspēļu organizēšana aizliegta visā Rīgas teritorijā, izņemot konkrētu viesnīcu teritorijas. Šā regulējuma izstrādāšanas laikā tika saņemti daudzi iedzīvotāju iesniegumi, kas atbalstīja ierobežojumu noteikšanu. Savu viedokli izteica arī azartspēļu organizētāji un Asociācija. Ieinteresētajiem azartspēļu organizētājiem bija iespēja savu viedokli izteikt arī Vēsturiskā centra plānojuma izstrādāšanas laikā. Tādējādi regulējums par azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem Rīgas teritorijā bija spēkā jau no 2005. gada 2. aprīļa līdz 2005. gada 31. decembrim un šajā laikā Rīgā bija noteikti pat stingrāki azartspēļu organizēšanas ierobežojumi nekā tie, kas noteikti apstrīdētajā normā. Apstrīdētā norma attiecas uz konkrētām Vēsturiskā centra funkcionālajām zonām, tā nenosaka absolūtu aizliegumu, un tajā ir paredzēts izņēmums attiecībā uz četriem un pieciem zvaigžņu viesnīcām. Turklāt šī norma netika grozīta, arī izstrādājot un apstiprinot Vēsturiskā centra plānojuma grozījumus, kas stājās spēkā 2013. gada 23. septembrī.

Satversmes tiesa jau secināja, ka izskatāmajā lietā liela nozīme ir citu cilvēku tiesībām un sabiedrības labklājības interesēm. Apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums skar atsevišķus komersantus, bet ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses attiecas uz daudz plašāku personu loku un labumu no šā ierobežojuma gūst visa sabiedrība. Rīgas dome kā lēmējinstītūcija, pieņemot Vēsturiskā centra plānojumu, ir vērtējusi lietderības apsvērumus par to, kurām no iepriekš minētajām interesēm dodama priekšroka. Satversmes tiesa attiecīgo ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas nebūtu atbilstošs leģitīmā

mērķa sasniegšanai (*sal. sk. Satversmes tiesas 2014. gada 10. oktobra sprieduma lietā Nr. 2014-04-03 18. punktu*).

Azartspēļu organizētājiem bija jārēķinās ar to, ka Azartspēļu likuma 42. panta sestā daļa jau kopš 2006. gada 4. jūlija paredz pašvaldībai tiesības izvērtēt azartspēļu organizēšanas vietas pieļaujamību konkrētā teritorijā un atcelt atļauju atvērt spēļu zāli, ja tā aizskar būtiskas valsts vai attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Turklāt šā panta septītā daļa paredz, ka atļauja atvērt spēļu zāli ir derīga vēl piecus gadus pēc attiecīgā pašvaldības lēmuma spēkā stāšanās. Atceļot labvēlīgu administratīvo aktu, vērā ņemams arī Administratīvā procesa likuma regulējums un tajā paredzētie personas tiesību aizsardzības mehānismi. Tātad spēkā esošais tiesiskais regulējums ļauj komersantiem samazināt nelabvēlīgās īpašuma tiesību ierobežojuma sekas un respektēt to tiesisko palāvību. Satversmes tiesa secina, ka sabiedrības ieguvums no apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma ir lielāks par nelabvēlīgajām sekām, ko šā ierobežojuma dēļ cieš atsevišķa persona.

Tādējādi apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir atbilstošs leģitīmo mērķu – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai. Līdz ar to apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs.

21. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, Satversmes tiesa secina, ka apstrīdētajā normā noteiktais personas pamattiesību ierobežojums, kas liedz ierīkot spēļu zāli Vēsturiskā centra JC teritoriju funkcionālajās zonās, izņemot četru un piecu zvaigžņu viesnīcas, ir noteikts saskaņā ar likumu, tam ir leģitīms mērķis un tas ir samērīgs.

Līdz ar to apstrīdētā norma atbilst Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Rīgas domes 2006. gada 7. februāra saistošo noteikumu Nr. 38 “Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves

noteikumi” 459. punktu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele